

Motion till riksdagen 2022/23:1673

av Annie Lööf m.fl. (C)

Jämställdhet för hållbar utveckling

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att genomföra en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet, relaterade till de mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen antagit, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att arbetet med jämställdhetsintegrering, könsuppdelad statistik och gender budgeting fortsatt stärks och att myndigheter får jämställdhetsdirektiv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att uppdra åt Jämställdhetsmyndigheten att årligen följa upp och analysera målet om ekonomisk jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Jämställdhetsmyndigheten bör få ett permanent informationsuppdrag kring sexköpslagen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en mer jämställd och jämlik skola, där alla elever ges förutsättningar att lyckas och går ut grundskolan med fullständiga betyg, är en stark skyddsfaktor mot utanförskap och psykosociala problem och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur fler barn kan få rätt till förskola och fritidshem, oavsett föräldrars livssituation, för att stärka tidiga insatser och öka likvärdigheten i utbildningsväsendet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sex- och relationsundervisningen kontinuerligt ska stärkas och att utbildningsinsatser inom sex, relationer och hedersvåld ska genomföras för befintlig skolpersonal och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta nationell frånvarostatistik och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen aktivt ska verka för att barn och unga i Sverige ska ha en trygg internetmiljö och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att verka för att porrfilter införs i datorerna på landets samtliga förskolor och grundskolor och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studie- och yrkesvägledarnas roll i skolan måste stärkas och i högre grad än i dag vara integrerad i hela skolans verksamhet samt ha ett tydligare genusperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en jämställd akademi, att forskningsmedel bör fördelas jämställt och att en plan för att uppnå det bör upprättas och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska gå bättre att förena studier med familjeliv samt att möjligheterna för jämställd utbetalning av tilläggsbidrag för studerande föräldrar utreds och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att utformningen av statens idrottsanslag bör ses över för att göra resultaten mer klara beträffande tillgänglighet till idrott för barn och ungdomar ur bl.a. jämställdhets-, jämlikhets- och funktionsnedsättningsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av regelverket kring sponsring och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta deltagande i parasport och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om villkor för jämställd idrott och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brottsförebyggande rådet ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta media att hantera och anmäla hot och trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åtgärda den ojämställda sjukskrivning som gäller mellan kvinnor och män och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra brottsoffer-journernas kapacitet att stötta utsatta journalister och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp insatser mot hot mot journalister och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge fler tillgång till kulturlivet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd för ett bättre umgängesklimat för unga på internet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda nya sätt för att minska det oförklarade lönegapet mellan kvinnor och män och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge utrikesfödda kvinnor och män lika möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska myndigheter alltid ska ställa samma krav och förväntningar på kvinnor och män och att bidrag utbetalas till båda parterna i en parrelation och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med kompletterande åtgärder för att komma till rätta med de ökande sjuktalen som framför allt drabbar kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genussäkra arbetsskadeförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en modern, liberal politik för barnens bästa och för jämställda och jämlika villkor för alla föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av föräldraförsäkringen i syfte att utarbeta en föräldraförsäkring som ser till barnets bästa och som ökar jämställdheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en ny jämställdhetsbonus samt införa en jämställdhetsbonus för vård av barn och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att höja underhållsstödet för ensamstående föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Försäkringskassan ett informationsuppdrag riktat till vårdnadshavare om föräldraledighetens påverkan på familjeliv, hälsa och livsinkomst och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens insatser för företagande i form av riskkapital, rådgivning och stöd bör fördelas jämnare mellan kvinnor och män och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återupprätta och utöka programmet Investera i invandrarkvinnor och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Tillväxtverket i uppdrag att utvärdera och se över möjligheten att återinrätta Winnet Sverige och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge berörda myndigheter i uppdrag att ta fram förslag på hur staten kan finansiera och upprätta fler nätverk för kvinnors företagande och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för fler kvinnor i ledande positioner genom goda förutsättningar för kvinnors företagande och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för och kunskapen om kvinnors ledning och ägande av företag och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att värna och vidareutveckla LOV och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dialog mellan det offentliga och branschen i jämställdhetsfrågor och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställd samhällsbyggnad och tillkännager detta för regeringen.

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur företag som driver ett aktivt värdegrundsarbete kan premieras och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utveckla och driva företag på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnor och män ska ha lika goda möjligheter att få EU-stöd och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det måste säkerställas att uppklarandeprocenten av brott i nära relation ökar och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att specialistkompetens inom brottsutredning av våld i nära relation och sexualbrott ska finnas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relation ska ha relevanta kunskaper om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att maxstraffet för grov fridskränkning/grov kvinnofridskränkning bör höjas från sex till tio års fängelse och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja minimistraffet för grov frids- och kvinnofridskränkning till två år och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning för att kartlägga varför våldsdödade i nära relation har fallit igenom samhällets skyddsnät trots kontakter med vård och myndigheter före våldsdådet och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som är våld utsatt och gör en anmälan om brott i nära relation ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra vad det nya kommunala ansvaret för att erbjuda vårdinsatser till våldsutövare innebär och att överväga initialt stöd för att säkerställa införandet av det nya åtagandet och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagreglera insatsen skyddat boende och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att insatsen skyddat boende bör omfattas av tillståndsplikt och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppsökande verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) bör få långsiktiga förutsättningar och ett nytt utvecklat nationellt kunskapsuppdrag och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en samordnare i syfte att se över förutsättningarna för att skapa en nationell bostadskö för våld utsatta och tillkännager detta för regeringen.

59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att barnfridsbrottet får genomslag i bedömningen i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att psykiskt våld ska påverka bedömningen i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att risk för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska ha bäring på frågor om vårdnad och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klargöra rättsläget när anklagelser om våld och övergrepp förs fram i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att blivande domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ser över regelverket avseende bodelning och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om restriktionsdom vid återfall i brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elektronisk övervakning, s.k. fotboja, ska användas i samtliga fall av kontaktförbud där det kan fylla en funktion och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera 2018 års lagändring om mer restriktiva regler för förordnande av målsägandebiträde i överrätt i syfte att fler målsägande ska ha rätt till sådant målsägandebiträde, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utifrån Jämställdhetsmyndighetens kommande kartläggning se över systemet med skyddade personuppgifter och andra skyddsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga eftervåldet och samverka med myndigheter för att öka medvetenheten samt upprätta åtgärdsprogram för att stoppa sådant eftervåld och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Kriminalvården ett tydligare uppdrag avseende att prioritera våldsbrott samt brottsoffrets trygghet när de tar in dömda för att påbörja fängelsestraff, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för ett automatiskt kontaktförbud vid fällande dom för brott i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning som bör se över begränsning till geografiskt område eller omfattning när det gäller särskilt utvidgat kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer för våld i nära relationer och för hedersbrott bör lämna sitt samtycke för att verkställighet med fotboja ska kunna beviljas och tillkännager detta för regeringen.

74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera kontrollerande beteende och psykiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda proaktiva åtgärder för att avhålla personer med riskfaktorer från att utveckla ett våldsamt beteende och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om värderingsarbete i förskola och i skola och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en nationell hjälplinje för unga personer som lider av våldsproblematik, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa kön som hatbrottsgrund och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskapen kring våld och tvång i ungas nära relationer behöver öka och en eventuell negativ utveckling motverkas och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning och åtgärder för att motverka våld i nära relation bland äldre och att åtgärderna ska vara en viktig del i ett nationellt äldrehälsovårdsprogram och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkesverksamma som jobbar nära unga människor samt tjänstemän på kommuner och myndigheter ska utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grund- och gymnasieskolor ska upprätta handlingsplaner mot hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om den lag som ger en anknytningsperson möjlighet att stanna kvar i Sverige om förhållandet upphört på grund av våld eller andra allvarliga kränkningar är ändamålsenlig och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att öka resurserna till gruppen för utredning av krigsbrott inom polisen och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge brottsutredande myndigheter ett tydligare uppdrag avseende att utreda och beivra sexualbrott i krigssituationer och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet brott som omfattas av universell jurisdiktion och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en kraftsamling kring kompetenshöjande insatser riktade mot myndigheter och organisationer som möter människor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående för att fler ska få stöd och hjälp att förändra sin situation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av försörjningsskyldigheten mellan makar då en separation föregåtts av våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sambor ska kunna avtala om att deras gemensamma bostad ska utgöra samboegendom även om den inte införskaffats för gemensamt bruk och tillkännager detta för regeringen.

90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en analys av hur sambolagens reglering förhåller sig till informella barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sambor ska omfattas av föräldraskapspresumtionen och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa utrednings-skyldigheten för socialnämnden i det fall det finns en faderskapsbekräftelse redan under graviditeten som det inte finns anledning att ifrågasätta och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gemensam vårdnad ska utgöra norm och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndighetspost och information ska skickas till båda vårdnadshavarna för ett barn och tillkännager detta för regeringen.
95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över bostads-bidraget för särlevande föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ansvaret för kostnaden i de fall frågan om vårdnad, boende eller umgänge tidigare har varit föremål för domstolsprocess och tillkännager detta för regeringen.
97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa metoder för riskbedömningar, ändamålsenliga handlingsplaner och adekvata stödinsatser för att motverka våld och tillkännager detta för regeringen.
98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skapa ett jämställt försörjningsstöd och tillkännager detta för regeringen.
99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att preskriptionstiderna för sexualbrott generellt ska ses över och tillkännager detta för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för vissa sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om grovt sexuellt ofredande och tillkännager detta för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riktlinjerna för hanteringen av spårsäkringssatser bör följas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en högre straffskala för sexualbrott som sexköp och sexualbrott mot barn och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offer för köp av sexuell tjänst ska tillerkännas brottsofferstatus och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda kopplerilagstiftningen till att även omfatta uppmuntran till prostitution och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vad som kan göras för att stoppa digitala bordeller som vänder sig till den svenska marknaden, oavsett var sajten är registrerad, och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utöka polisens resurser och kunskap för att bedriva spaningsarbete på sexköpssajter samt utöka utredningsresurserna för att motverka människohandel och koppleri och tillkännager detta för regeringen.

108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppsökande arbete online för att identifiera och erbjuda stöd till sexköpsoffer och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande insatser mot sexuell exploatering med syftet att minska efterfrågan på sexuella tjänster och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det brottsförebyggande arbetet och forskningen om vård och behandling av personer som dömts för sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den nationella hjälplinjen som erbjuder stöd till personer som upplever sig ha ett problembeteende kopplat till sin sexualitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje polisregion ska ha utredare som är specialiserade på prostitution/trafficking, våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas tillgång till åklagare året runt i hela landet med specifik kompetens om brott med särskilt utsatta brottsoffer, dvs. våld i nära relation, sexualbrott, sexköp/människohandel samt hedersbrott, och tillkännager detta för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som dömer i sexualbrottsmål (även nämndemannadomare) ska ha genomgått särskild utbildning om sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad stabilitet i finansieringen av verksamheter som erbjuder stöd och skydd till offer för prostitution och människohandel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av platser på HVB-hem för offer för sexköp och människohandel och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en översyn av regleringen av sexistisk reklam och tillkännager detta för regeringen.
119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att personal på kommuner och myndigheter som arbetar med ungdomar utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
120. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundlagsskydda aborträtten och tillkännager detta för regeringen.
121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att inrätta ett flerårigt nationellt forskningsprogram med målet att förbättra kunskapsläget om sjukdomar som drabbar kvinnor och stärka förutsättningarna för en jämställd vård och omsorg och tillkännager detta för regeringen.
122. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det kan införas ett genusmedicinskt uppdrag i grunduppdraget i alla nationella programområden och tillkännager detta för regeringen.
123. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska genomföra riksdagens fattade beslut om att ge lämplig myndighet i uppdrag att

- löpande analysera ojämställdhet inom hälso- och sjukvården utifrån kön och genus och tillkännager detta för regeringen.
124. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska genomföra riksdagens fattade beslut om att ge lämplig myndighet i uppdrag att utreda ett krav på fysioterapeutisk kompetens om kvinnors hälsa vid eftervård efter förlossningen och tillkännager detta för regeringen.
 125. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rusta hela vårdkedjan för att hjälpa patienter med endometrios i rätt tid och med adekvata insatser och tillkännager detta för regeringen.
 126. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur riktlinjer för hemförlossning kan ingå i de nationella riktlinjerna för förlossningsvården och tillkännager detta för regeringen.
 127. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda könsuppdelad statistik i uppföljningen av socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
 128. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa lägre momssats på mensskydd och tillkännager detta för regeringen.
 129. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en jämställd försvarsmakt är ett försvar för alla som bor i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
 130. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det långsiktiga målet för andelen värnpliktiga 2030 ska vara 40 procent kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
 131. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge förbanden större möjligheter att till Plikt- och prövningsverket önska jämställda grupper och underrepresenterat kön på vissa befattningar som ett sätt att få optimalt fungerande grupper utifrån förbandens egna behov och tillkännager detta för regeringen.
 132. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbanden bör ha en medinflytandeofficer som blir en länk mellan värnpliktiga och förbandschefen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 133. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla förband och garnisoner bör inrätta en oberoende visselblåsarfunktion med ett oberoende utredningsstöd som ska användas när anmälningar om ovälkommet beteende inkommer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 134. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att obligatoriska och standardiserade utbildningar om jämställdhet, värdegrund och medinflytande återkommande ska genomföras vid förbanden, för personal och värnpliktiga, och tillkännager detta för regeringen.
 135. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbildning i jämställdhet, värdegrund och medinflytande ska ges återkommande under en värnpliktsperiod och tillkännager detta för regeringen.
 136. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försvarsmaktsledningen regelbundet bör följa upp och utvärdera förbanden på deras jämställdhets- och likabehandlingsarbete och tillkännager detta för regeringen.
 137. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ledarskap och meriterande karriärvägar inom Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.

138. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att soldater som är kvinnor ska kunna genomföra övningar och strid med utrustning och skydd som inte hämmar deras rörelser och begränsar deras eller gruppens förmåga till strid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
139. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att belysa hur gränshindersproblematik drabbar jämställdheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
140. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bl.a. samarbete kring vård i gränsområden och tillkännager detta för regeringen.
141. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bl.a. samarbete kring skola i gränsområden och tillkännager detta för regeringen.
142. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk utrikespolitik behöver definieras ur ett liberalt perspektiv med utgångspunkt i individens rätt till frihet från förtryck och tillkännager detta för regeringen.
143. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla och förtydliga utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi och aktivt stötta civilsamhällets aktörer i hela bredden av sitt uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
144. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska driva på för att Världsbanken och IMF säkerställer kvinnors meningsfulla deltagande i investeringsprogram och infrastrukturprogram i återuppbyggnaden av länder efter konflikt och tillkännager detta för regeringen.
145. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ytterligare åtgärder för att förhindra att anhöriga utnyttjas och tillkännager detta för regeringen.
146. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att öka resurserna till gruppen för utredning av krigsbrott inom polisen och tillkännager detta för regeringen.
147. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge brottsutredande myndigheter ett tydligare uppdrag avseende att utreda och beivra sexualbrott i krigssituationer och tillkännager detta för regeringen.
148. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet brott som omfattas av universell jurisdiktion och tillkännager detta för regeringen.
149. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om ytterligare åtgärder kan vidtas för att förhindra att en anknytningsperson som kommer till Sverige inom ramen för uppskjuten invandringsprövning utnyttjas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
150. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka inom EU för att europeiska företag ska ta större ansvar för att motverka brott mot mänskliga rättigheter i hela sina leverantörskedjor och tillkännager detta för regeringen.
151. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla krav och kriterier på social hållbarhet och hänsyn i offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
152. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att stärka jämlikt beslutsfattande i det internationella klimatsamarbetet och tillkännager detta för regeringen.
153. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör driva på Transportstyrelsen för att myndigheten inom ramen för UNECE:s arbete

ska tillse att både manliga och kvinnliga krockdockor används i trafiksäkerhets- och certifieringsarbetet för personbilar och tillkännager detta för regeringen.

154. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillse att Trafikverket och forskningsinstitut typ VTI som arbetar med trafiksäkerhet ges erforderliga resurser från staten för att främja jämställdhet inom trafiksäkerhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
155. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnor och män ska ha samma möjlighet att påverka planeringen av transporter och transportinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Centerpartiet kommer alltid försvara människors rätt att forma sitt eget liv. Oavsett vem du är eller varifrån du kommer ska du ha friheten och möjligheten att bestämma själv vart du är på väg. Varken staten eller samhället ska definiera dig eller stå i vägen för din utveckling eller dina drömmar. Vi ser samtidigt de strukturer som håller människor tillbaka. Både flickor och pojkar tar skada när de trycks ner i fack som inte passar dem – vare sig det handlar om hederskultur i familjen, särbehandling i skolan eller diskriminering på arbetsplatsen. Sådana strukturer och normer måste tas på allvar och motarbetas. Därför är det en självklarhet för Centerpartiet att vi ska leda kampen för ett jämställt Sverige som skapar möjligheter och rättvisa för alla. Och att Sverige fortsatt ska vara en stark global röst för jämställdhet – för en hållbar utveckling.

Vi vill stoppa mäns våld mot kvinnor. Män som slår ska inte komma undan. Därför vill vi skärpa straffen för sexualbrott och för mäns våld mot kvinnor, och kriminalisera kontrollerande beteende. Det är också viktigt att brottsoffer får bättre stöd och att eftervåldet bekämpas. Vi vill bland annat att elektronisk fotboja används oftare och stärka skyddet för familjer med skyddad identitet. Kvinnojourer, tjejjourer och skyddade boenden behöver mer och permanent finansiering för att kunna fortsätta sitt viktiga arbete.

Varje man som slår var en gång en pojke. Därför är det viktigt att förebyggande insatser genomsyrar hela samhället och att det offentliga lägger grunden redan i förskolan och skolan. Organisationer som jobbar med flickor och pojkar, förövare och utsatta, ska ha den långsiktiga finansiering de behöver. För att snabbare fånga upp barn i riskzonen vill vi se handlingsplaner mot hedersförtryck i alla skolor och bättre utbildning av personal. För att öka möjligheterna att upptäcka hedersförtryck behöver vi införa den nationella frånvarostatistik för skolan som Centerpartiet har drivit på för. Med ett förbud mot oskuldskontroller kan vi skydda flickor ytterligare.

Vi vill stärka kvinnors självbestämmande och egenmakt. Vi vill uppvärdera statusen på kvinnodominerade yrken och förbättra arbetsvillkoren inom offentlig sektor. Även kvinnors företagande behöver främjas, med trygghetssystem anpassade till företagares villkor och en mer jämställd fördelning av det offentliga riskkapitalet. Att föda barn ska inte heller stå i vägen för karriären och föräldraskap ska inte vara en ekonomisk fälla för kvinnor. Därför vill vi reformera föräldraförsäkringen för en mer jämställd, enkel och tydlig föräldraförsäkring anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv. För många familjer med små marginaler är kostnaden ett problem som gör att många barn inte får tillgång till den gemenskap och förberedelse för skolan som förskolan är. Vi vill göra

förskola och fritidsverksamhet tillgänglig för alla, utan att dessa kostnader drabbar kommunerna, för att underlätta integrationen, stärka jämställdheten och ge varje barn en bra start i livet.

Vi vill säkerställa en jämställd vård och omsorg. Vi vill satsa på forskning om kvinnosjukdomar och den stressrelaterade psykiska ohälsan och stärka den genus-medicinska kompetensen inom vården. Förlossningsvården ska vara trygg och likvärdig i hela landet. Vi kan inte låta jämställdhetsproblemen fortgå en mandatperiod till. Inte bara av respekt för den enskilda flickans och kvinnans okränkbara rättigheter utan också för att jämställdheten gynnar hela samhället. Sverige blir rikare och ett bättre land att leva i när fler kvinnor jobbar och inte hindras från att nå sin fulla potential.

Vi liberaler är feminister för att vi tror på individens frihet och allas lika värde. Ett samhälle utan jämställdhet är inte fullständigt fritt; ett samhälle utan jämställdhet är inte riktigt rättvist. Därför kan vi inte vänta på ett jämställt Sverige.

Jämställd utbildning

En jämlik och jämställd skola där alla elever ges förutsättningar att lyckas och går ut grundskolan med fullständiga betyg är en stark skyddsfaktor mot utanförskap och en förutsättning för en hållbar utveckling. Därför är skolans jämställdhetsuppdrag så viktigt. Skolan ska i samtliga skolformer arbeta med att motverka skillnader mellan elever och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.

Det finns fortfarande könsskillnader i skolan som vi behöver beakta. Det gäller alltifrån skolresultat och psykisk och fysisk hälsa till val av gymnasieutbildningar för att bara nämna några.

Barnfamiljer, såväl på landsbygden som i storstaden, har det tufft ekonomiskt och för första gången på länge räcker hushållskassan till allt mindre. En tillgänglig barn-omsorg av god kvalitet är avgörande för föräldrars möjlighet att arbeta. I synnerhet gäller detta för utrikes födda kvinnor, där andelen som är självförsörjande är mycket låg. En rapport om den svenska maxtaxereformen visar att tillgång till barnomsorg ökade sannolikheten för arbetslösa kvinnor att få ett arbete. Vi vet också att det är just kring barnafödandet som kvinnors löner börjar halka efter männens – en ojämställdhet som leder till att kvinnor får miljontals kronor lägre livslön och lägre framtida pensioner. En förutsättning för en mer jämställd arbetsmarknad är ett mer jämställt familjeliv, där såväl män som kvinnor ges möjlighet att kombinera ett närvarande föräldraskap med ett fungerande arbetsliv. Här spelar barnomsorgen en avgörande roll. Genom att utöka tillgången på förskola och fritidshem utjämnar vi livschanser och ökar möjligheten för elever att klara skolan. Det stärker också barnfamiljernas ekonomi i en tid av ökade kostnader och lägre marginaler, och bidrar till ökad ekonomisk jämställdhet. Samtidigt vill vi stärka möjligheterna till kompetensutveckling för pedagoger i förskolan och fritidshem, genom karriärtjänster och fler utbildningsplatser och att göra det enklare för barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare.

Jämställd hälsa och fysisk aktivitet behöver prioriteras i skolan. Den psykiska och fysiska ohälsan hos unga tilltar, något som blev alltmer märkbart under coronapandemin. Den oroväckande trenden är särskilt påtaglig hos flickor och det krävs ett nationellt grepp om problemet där fokus måste ligga på det förebyggande arbetet. Bland annat identifieras ofta flickor med neuropsykiatriska funktionshinder, t.ex. adhd, inte förrän högre upp i åldrarna då deras utmaningar i skolan har blivit för svåra. En del är

att stärka elevhälsan och införa livskunskap inom ramen för ämnet idrott och hälsa, en annan är att stärka sex- och samlevnadsundervisningen, bland annat genom att ge all skolpersonal kompetens i att lyfta och diskutera frågor relaterade till normer och värderingar. Det finns ett stort behov av att tala om normer och värderingar i skolan samt om hur människor bör behandla varandra. Idag finns dock en kunskapsbrist hos delar av skolpersonalen kring dessa ämnen. Genom att lärarutbildningen stärkts kommer kunskapen öka, men det krävs även kontinuerliga utbildningsinsatser för befintlig personal.

Trygghet och studiero är en förutsättning för lärande. Idag uppger mer än hälften av eleverna att andra elever stör ordningen i klassrummet och var tredje lärare i grundskolan uppger att de lägger en stor del av undervisningstiden på att upprätthålla ordningen. Såväl lärare som elever får även utstå kränkningar och hot. Särskilt flickor är extra utsatta då de oftare än pojkar känner sig otrygga och upplever bristande studiero. Det är oacceptabelt. Likaså är en trygg internetmiljö en angelägen fråga och en fråga om jämställdhet. Centerpartiet har varit tydliga med att vi vill införa porrfilter i datorerna på landets samtliga förskolor och skolor. Det är nu många kommuner som också gjort så. Allt fler barn och unga utsätts också för olika typer av trakasserier på internet. Här är det viktigt att skolan såväl som andra samhällsfunktioner verkar för att barn och unga i Sverige ska ha en trygg internetmiljö.

Många unga tjejer och killar utsätts för hedersförtryck vilket i många fall blir synbart i skolan. Det kan bland annat handla om att elever förbjuds att delta på vissa lektioner eller obligatoriska moment. Centerpartiet vill att handlingsplaner mot hedersförtryck ska finnas i grund- och gymnasieskolor. Mer kunskap är också en nyckel i arbetet med att upptäcka att en elev är utsatt för hedersrelaterat förtryck eller våld. Det behövs även en förbättrad samverkan mellan myndigheter i arbetet med att förebygga och upptäcka hedersproblematik. Elevers rätt till skolgång och därmed huvudmannens skyldighet att leva upp till skollagen kan inte nog poängteras. Förutom att medvetandegöra problematiken med hedersförtryck och göra skolorna skyldiga att upprätta handlingsplaner behöver nationell frånvarostatistik tas fram för att säkerställa alla elevers rätt till skolgång.

Med en mer aktiv studie- och yrkesvägledning (SYV) och tydligare genusperspektiv genom hela utbildningsväsendet än idag kan våra unga lättare bryta könsnormer vid studie- och yrkesval. Specifika informationsinsatser behövs vid val till grund-, gymnasie- och högskola. Löpande utbildningsinsatser med genusperspektiv behövs även för rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare. Det finns ett stort behov av att tala om normer och värderingar i skolan samt om hur människor bör behandla varandra. Idag finns dock stora kunskapsbrister hos delar av lärarkåren kring dessa ämnen.

Det bör därför införas en centralt samordnad granskning av läromedel där de graderas utifrån huruvida de följer läroplanen och deras kvalitet samt beaktar jämställdhetsaspekter. Ansvaret bör ligga på ansvarig myndighet att utveckla det tillsammans med verksamma lärare för såväl traditionella som digitala läromedel. Det ska inte resultera i en tvingande lista utan ses som ett stöd för lärarna i deras val av läromedel. Det behövs dessutom granskning, rådgivning och stöd för användning av AI-understödda läromedel och individualiserade digitala läromedel.

Centerpartiet har en rad andra förslag för en jämställd skola, läs mer i motionen "Kunskap för livslångt lärande".

Jämställd högre utbildning

Trots att kvinnor är i majoritet av studenterna vid landets högskolor och universitet går arbetet mot en jämställd akademi för långsamt. I dag är 29 procent av landets professorer kvinnor och 71 procent män. Det beror inte på bristen på kompetens; ungefär lika många kvinnor som män disputerar. För att genusperspektiv ska få ett starkare genomslag i forskning, utbildning och forskningsfinansiering anser Centerpartiet att jämställdhetsintegrering på högskolor och universitet ska vara självklart samt att forskningsmedel fördelas jämställt i kommande forskningspropositioner. Vi vill att en plan tas fram för hur medlen som går till kvinno- respektive mansdominerade fält kan jämnas ut och att tydliga mål sätts upp.

Heltidsstudier inom högre utbildning måste gå att förena med familjeliv. Det ger skäl för att stärka studiemedlet. Ensamstående föräldrar är en utsatt studentgrupp ekonomiskt, och dessutom är de som endast har en gymnasieutbildning i klar majoritet bland ensamstående mammor. Möjligheterna till utbetalning av tilläggsbidrag för föräldrar som studerar behöver utredas, för en modern jämställd utbetalning.

Jämställd idrott

Riksdagens kulturutskott gjorde 2017 en utvärdering av statens idrottspolitiska mål med inriktning på barn- och ungdomsidrotten. Det konstaterades där att regeringen inte säkerställt att idrottsanslagen fördelats utifrån fastställda mål och syften. En slutsats var att det behövs en översyn av statens stöd till idrotten, för att tydliggöra utformningen av statens anslag för att göra resultaten mer klara. Utformningen av statens idrottsanslag bör ses över för att göra resultaten mer klara beträffande tillgänglighet till idrott för barn och ungdomar ur bland annat jämställdhets-, jämlikhets- och funktionsnedsättningsperspektiv.

Idrott är bra för både det fysiska och det psykiska välbefinnandet och det är därför bland annat viktigt att ta reda på varför flickor slutar idrotta tidigare så att effektiva åtgärder kan sättas in. Vi vill att en utredning görs som tar fram förslag på lösningar för dessa utmaningar så att Riksidrottsförbundet kan få ett tydligare uppdrag för att uppnå jämställdhet inom svensk idrott. Då behöver bland annat fördelningen av bidrag och anläggningsinvesteringar ses över ur ett jämställdhetsperspektiv. Även hur agerandet kring idrotten med anledning av coronapandemin har påverkat jämställdheten inom idrotten bör ses över i detta sammanhang.

Parasportförbundet, som ingår i Riksidrottsförbundet, hanterar 15 egna idrotter och tillsammans med specialidrottsförbund finns en mängd andra förbund som hanterar sport och idrott för personer med funktionsnedsättning. Men det är långt ifrån alla ungdomar som har möjlighet att delta i den idrott som finns på orten eller i den idrott de brinner för. Har man en funktionsnedsättning kan man till exempel behöva färdtjänst för att komma till träning, eller ledsagare för att kunna delta, eller speciella hjälpmedel, eller ledare som är kunniga i parasport. Det är kommunerna som beviljar färdtjänst och många godkänner inte det och inte heller ledsagare eller inköp av hjälpmedel. Utbildning av ledare för parasport är självklart också viktigt och något för kommunernas nämnder/styrelser för idrott att ta på allvar. Dessutom finns inte alltid tillgång till anläggningar där dessa ungdomar kan träna. Redskap finns inte heller som är anpassade och ofta ska de bekostas av familjen. Kommunernas ansvar är därmed stort. Det är också viktigt att det finns goda möjligheter till tävlingsverksamhet. Svenska

parasportare har rönt många framgångar i internationella tävlingar. Detta trots att paraelitidrottare har helt andra förutsättningar än de som inte har en funktionsnedsättning. Givetvis handlar det om ekonomiska förutsättningar och också om tillgång till bland annat träningsanläggningar och hjälpmedel. Bättre villkor för denna verksamhet kan också bidra till att ungdomar vill fortsätta med sin idrott under en längre tid. Alla barn och ungdomar behöver aktiveras och personer med olika funktionsnedsättningar mer än andra. Men för dessa ungdomar finns ibland oöverstigliga hinder, som samhället bär ansvar för att undanröja. Det finns också skillnader i utövande av parasport ur ett jämställdhetsperspektiv som behöver adresseras. Därför bör en utredning tillsättas vars syfte ska vara att undanröja praktiska hinder för personer med funktionsnedsättning och istället på alla sätt underlätta utövande och tävlande inom parasport. Coronapandemin har också påverkat möjligheterna att delta i parasport och det är därför ännu mer angeläget med en sådan utredning.

Jämställd sponsring

Ett rikt idrotts- och kulturliv är en förutsättning för attraktiva samhällen där människor vill leva och bo. Idrottsföreningar, stora som små, runtom i landet är i olika utsträckning beroende av olika former av sponsring för att kunna bedriva och utveckla sin verksamhet. För många företag är sponsring av exempelvis idrottsverksamhet en viktig del i hållbarhetsarbetet. Problemet är att det saknas tydlig lagstiftning för hur sponsring ska beskattas. Det som styr avdragsrätt är ett i hög utsträckning föråldrat lapptäcke av prejudikat och tolkningar. Marknadsvärde bedömt efter antalet besökare eller andra mer traditionella parametrar är inte anpassat till dagens innebörd av marknadsvärde. Tolkningen och handhavandet av befintliga regelverk påverkar hela ideella sektorn som har näringslivssamarbeten som en grundbult för sin verksamhet. Exponering via såväl sociala som traditionella medier gör att marknadsvärdet inte kan mätas såsom det traditionellt gjorts. Vägen att se över skatteregelverket kring marknadsvärde är lång men det behöver genomföras. Idag kan det ur ett varumärkesperspektiv vara precis lika attraktivt för ett företag att sponsra ett allsvenskt herrfotbollslag som damlaget i samma division eller en mindre förening utan elitambitioner. Det är inte alltid ett visst antal fysiska besökare som är det centrala. För många företag är det hållbarhetsfrågor som ligger i fokus. Problemet med dagens regler är att de, genom felaktiga ekonomiska incitament, styr mot att sponsra idrotter som har ett högt antal åskådare på plats som har köpt en traditionell inträdesbiljett. Att se över regelverket kring sponsring handlar inte enbart om att säkerställa jämställd sponsring utan lika mycket om att skapa ett regelverk för de som vill sponsra hållbart. Det måste exempelvis vara möjligt att sponsra en verksamhet och få göra avdrag utan att ett företags varumärke exponeras enligt traditionella parametrar som på tröjan eller på en roll-up vid sidan av fotbollsplanen. En lokal företagare som väljer att sponsra ungdomarna i en lokal längdskidklubb följt av stor exponering och spridning via sociala medier kan mycket väl få mer output från detta jämfört med företagaren som har en skylt vid en handbollsmatch med 2 000 åskådare.

Jämställd kultur

Ett brett kulturliv i hela landet underlättar för alla att kunna ta del av det. Det finns dock hinder som politiken hittills haft extra svårt att avhjälpa. Det handlar om den ojämlika

tillgången till kultur där det finns stora skillnader som inte är värdiga vårt land. Där behövs fler förslag för att komma tillrätta med det. Det gäller också i fråga om jämställdhet. Då handlar det inte bara om deltagande i kvantitet, som kan variera utifrån intresse, utan även om att ingen ska bli hindrad av förväntningar utifrån könsroller. Ett exempel på detta är inom kulturskolan. Båda dessa områden behöver ges en genomlysning för att komma vidare. Ingen ska heller behöva hindras från att delta vid exempelvis festivaler för att de inte är trygga för bland annat tjejer och kvinnor.

Möjligheten att både ta del av kultur och själv skapa genom digital teknik måste tas tillvara. Vi har nu till exempel en framgångsrik svensk bransch för dataspel och utveckling av appar, ett kreativt entreprenörskap som engagerar många. Vi vet inte i dag vilka nya kulturella yttringar som kommer att uppstå när tekniken utvecklas. Med detta krävs ett öppet förhållningssätt från offentligt håll så att även ungas aktiviteter på internet kan få stöd. Även inom traditionell kultur som opera har föreställningar utvecklats för att platsa i det nya digitala visningsfönstret. I samband med coronapandemin har fler blivit vana att delta digitalt vid olika typer av arrangemang och det kan också komma att gynna den kultur som man kan ta del av digitalt. Det finns många fördelar med den digitala utvecklingen men också vissa negativa aspekter som när sociala medier eller spelmiljöer för en del riskerar att vara en otrygg plats, inte minst för tjejer. Det finns regler kring hot och hat, men det finns också andra typer av kommentarer och ageranden som kan hindra ungas yttrandefrihet och göra stor skada för unga människor. Här bör staten, genom berörda myndigheter, bidra till att främja en bred dialog i samhället om hur ett bättre samtalsklimat kan åstadkommas på nätet.

I samband med bland annat internets framväxt och att politiker attackerat media har hot, hat och trakasserier mot journalister ökat i omfattning och grovhet. Det är ett allvarligt hot mot den liberala demokratin. Kvinnor och minoriteter är särskilt utsatta, vilket riskerar att begränsa vilka röster som hörs i samhällsdebatten. Även detta är ett demokratiproblem. Centerpartiet vill stärka kapaciteten hos de enheter inom polisen som arbetar med demokratifrågor och ge Brottsförebyggande rådet ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta arbetsgivare, fackföreningar och personer som arbetar inom media i hur de bör hantera och anmäla hot och trakasserier. Vi vill dessutom att brottsofferjourerna får ökat stöd för sitt viktiga arbete med att stötta utsatta journalister.

Hot mot journalister blir ett hot mot såväl det fria ordet som demokratin i bredare bemärkelse och kan aldrig accepteras. Det är därför också viktigt med uppföljning av regeringens handlingsplan mot hat och hot mot journalister, förtroendevalda och konstnärer och att den kan kompletteras efter behov.

Jämställd arbetsmarknad

Centerpartiet vill uppnå ett samhälle där kvinnor och män har lika möjlighet till makt och inflytande över sin egen situation. Ett samhälle som bidrar till att kvinnor och män ska kunna försörja sig själva och inte vara ekonomiskt beroende av en partner. En kvinna förväntas av många arbetsgivare att stanna hemma mer, oavsett om hon får barn eller ej. En man förväntas i större utsträckning prioritera jobb framför barn. En del i att det finns strukturella löneskillnader är att kvinnodominerade yrken värderas lägre än mansdominerade yrken. Strukturella löneskillnader behöver synliggöras för att kunna åtgärdas. Centerpartiet vill att lönekartläggningar görs vart tredje år men mer ordentligt och skarpare, som ett viktigt led i att synliggöra löneskillnader. Vi har även förslag för

att exempelvis statliga myndigheter ska utjämna de oförklarliga löneskillnaderna, att all individbaserad statistik ska vara könsuppdelad och att fortsatta insatser för jämställdhetsintegrering görs som en del i detta.

Samtidigt, att män i snitt tjänar mer över livet än kvinnor, beror inte bara på löneskillnader utan även på mängd arbetad tid vilket påverkas av bland annat föräldraledighet, vab, deltidsarbete, bransch, karriär och sjukskrivning. Deltidsarbete försvårar karriär och löneutveckling. Deltidsnormen är ett problem för många kvinnor och förvärras av en oflexibel barnomsorg. Centerpartiet arbetar för att deltidsnormen för kvinnor på arbetsmarknaden bryts. I de historiska förändringarna av arbetsrätten i enlighet med parternas överenskommelse, med bakgrund i januariavtalet, ingick också förändringar i lagen om anställningsskydd där heltidsarbete nu har blivit norm. Vi arbetar också för en mer flexibel barnomsorg. Tillgången till barnomsorg är avgörande för jämställdheten, arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen, eftersom det möjliggör för föräldrar att arbeta när barnen är små. Det är också viktigt att fler barn får rätt till förskola och fritids oavsett föräldrarnas livssituation för att genom tidiga insatser utjämna livschanserna och på sikt öka den ekonomiska jämställdheten.

Sverige är med och bidrar till en internationell studie om jämställda löner som genomförs av den internationella organisationen OECD. Studien ska kartlägga de metoder som används i olika länder för att uppnå jämställda löner. Även Kommissionen för jämställda livsinkomsters slutrapport har gett ytterligare underlag för att främja ekonomisk jämställdhet. Målet om lika lön för likvärdigt arbete är viktigt och vi måste fortsätta arbeta för att nå detta. Vi behöver, likt andra nordiska länder, fortsätta arbeta med att ta nya steg och utreda nya sätt för att minska lönegapet mellan kvinnor och män.

Samtidigt som det finns ett gap i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda, finns också ett gap mellan utrikes födda män och kvinnor. Integration är därmed också en fråga om jämställdhet.

Särskilt kvinnor som är utrikes födda och som flytt från sitt hemland har haft svårt att komma snabbt i arbete. Den inledande tiden i Sverige domineras alltför ofta av obetalt hem- och omsorgsarbete, vilket kraftigt minskar chansen att komma in i arbete. Tiden i föräldraförsäkring bör därför begränsas och språkutbildning påbörjas parallellt med eventuell föräldraledighet.

En delredovisning från Kommissionen för jämställda livsinkomster visar på stora skillnader i bemötande av kvinnliga och manliga arbetssökande. Manliga arbetssökande får andra insatser som i högre utsträckning leder till jobb och dessutom insatser i ett tidigare skede. I en promemoria från samma kommission påvisades omfattande brister i arbetsmarknadsetableringsprocessen – färre kvinnor skrivs in och fler kvinnor avbryter processen, kvinnor får färre möten och bedöms i lägre grad som matchningsbara. Detta måste beaktas i fortsatt reformarbete för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Det är viktigt med en tydlighet från samhällets sida när det gäller grundläggande värderingar om människors lika rätt och värde. Ekonomiska ersättningar till hushåll, som till exempel ekonomiskt bistånd, bör som regel betalas ut jämnt mellan makar, för att stärka kvinnors ekonomiska makt. Och kvinnor ska alltid ges rätt och möjlighet att ha enskilda möten med myndigheter, utan manlig släkting eller bekant närvarande. Rätten till tolk måste också upprätthållas bättre än den gör i dag. Kvinnor får i större utsträckning än män enbart andrahandsinformation genom att barn eller en manlig släkting eller bekant agerar tolk åt dem. Bemötandet från myndigheter måste också i högre grad spegla att samhället har samma förväntningar på kvinnor och män att integreras och komma i arbete.

Jämställda socialförsäkringar

Det är när vi drabbas av ohälsa som samhället behövs som allra mest. För någon som måste ägna all sin energi till återhämtning kan det vara helt oöverstigligt att ta rätt kontakter för att kunna återgå i arbete. Det är i sammanhang som dessa som staten måste vara aktiv och som allra starkast. Tyvärr är det långt ifrån alltid så. Det svenska sjukförsäkringssystemet är synnerligen omfattande, komplext och oöverskådligt. Många människor vittnar om hur man har blivit runtskickad mellan olika system och instanser och att man upplever att ingen ser en. Detta är ovärdigt en modern välfärdsstat och Centerpartiet vill därför se ett antal reformer av sjukförsäkringssystemet och ett förtydligande av Försäkringskassans samordningsansvar.

Redan i den parlamentariska socialförsäkringsutredningens slutbetänkande ("Mer trygghet och bättre försäkring", SOU 2015:21) föreslogs en stor mängd reformer. Det skulle bidra till en tydligare och mer förutsägbar försäkring för väldigt många. Alla partier utom Vänsterpartiet stod bakom betänkandet varför det har funnits en naturlig förväntan att dessa skulle implementeras. Centerpartiet har återkommande efterfrågat initiativ från regeringen, men de har tillsatt utredningar som inte givit några märkbara förbättringar.

Kvinnor är sjukskrivna i betydligt högre grad än män. Enligt Försäkringskassan uppgick antalet pågående sjukfall i maj 2021 till 59 537 för män och 111 787 för kvinnor. En skillnad med 88 %. Försäkringskassan för idag statistik över skillnaderna i sjukfrånvaro men få studier sker för att dra några slutsatser. Centerpartiet anser att regeringen bör ta krafttag i frågan om de ojämställda sjukskrivningarna.

Inom arbetsskadeförsäkringen finns osakliga skillnader mellan kvinnors och mäns beviljandegrad. Män får lättare ersättning vid arbetsskada än vad kvinnor får. Kvinnor får sämre utredningar än män, vilket i sin tur beror på att kunskapen om sambanden mellan arbetet och de skador och sjukdomar som uppstår är sämre för typiskt kvinnliga yrken än för typiskt manliga yrken. Centerpartiet tycker att arbetsskadeförsäkringen ska genussäkras så att både kvinnor och män får ett bra skydd.

Ett jämställt föräldraskap

Föräldraförsäkringen finns till för att alla föräldrar ska ges förutsättningar att ge sina barn en god omsorg samt att bygga upp den viktiga anknytningen mellan barn och förälder under de första levnadsåren. Centerpartiet vill se en enkel och tydlig föräldraförsäkring som tar avstamp i principen om barnets bästa. En sådan försäkring måste vara anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv och olika familjekonstellationer och premiera ett jämställt uttag av föräldradagar.

Pappors uttag av föräldraledighet ökar men väldigt sakta. Det återstår en lång bit innan man kan tala om en jämställd fördelning av föräldraledigheten. Fortfarande möts både kvinnor som tar ut mindre ledighet och män som tar ut mer ledighet av förvåning, misstro och misstänksamhet.

Centerpartiet vill inte detaljstyra människors privatliv men dessa förhållanden är typexempel på att vi som individer begränsas av omvärldens förväntningar på oss utifrån könstillhörighet. Försäkringskassans analyser visar att den faktor som har haft störst inverkan på pappors uttag är införandet av de reserverade månaderna i föräldraförsäkringen. Övriga insatser har haft marginell inverkan.

Den ojämlika fördelningen av föräldraledighet leder till negativa konsekvenser såväl för samhället i stort som för enskilda individer. Män förlorar viktigt umgänge och anknytning med barnen. Kvinnor förlorar i löneutveckling och karriärmöjligheter. Barnens rätt till båda sina föräldrar begränsas. På aggregerad nivå har vi allt att vinna på ett mer jämställt samhälle. Ett samhälle där alla ges lika förutsättningar och möjligheter är ett samhälle som tar vara på den kompetens som finns tillgänglig. Det är ett samhälle där alla människor får möjlighet att förverkliga sina livsprojekt. Det är ett samhälle där människor mår bättre såväl mentalt som fysiskt. Centerpartiet anser att vi behöver en bred samhällsdiskussion om hur vi kan riva de strukturer som hindrar män från att utnyttja sin föräldraledighet och kvinnor att kombinera ett gott föräldraskap med ett gott arbetsliv.

Jämställdhetsbonusen infördes av alliansregeringen 2008 och var en stimulans till föräldrar som delade på föräldraledigheten. Bonusen avskaffades av den rödgröna regeringen 2017. För att alla föräldrar ska kunna delta i en jämställd arbetsmarknad vill Centerpartiet se över möjligheterna att återinföra en kraftigt förstärkt och smartare jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen. Föräldrapar med gemensam vårdnad som delat jämställt under de första 18 månaderna, det vill säga minst 40/60, bör få en skattefri jämställdhetsbonus på 50 000 kr, alltså 25 000 kr till vardera vårdnadshavaren. Det är en tredubbling av den gamla jämställdhetsbonusen. För att föräldrar i större utsträckning ska ta gemensamt ansvar för vabdagarna vill vi dessutom se över möjligheterna att införa en vabbonus.

Hur vi väljer att fördela föräldraledighet och anpassning till livet som föräldrar har betydelse för livsinkomsten och därmed framtida pensioner. En ojämställd arbetsmarknad och ett ojämnt arbetskraftsdeltagande leder till ojämlika livsinkomster. Centerpartiet har därför lyft behovet av återkommande information om pensions-systemet i olika aspekter. Alltför många är okunniga om sambandet mellan de val man gör idag och den framtida pensionen. Centerpartiet vill därför stärka myndigheternas uppdrag att informera om pensionssystemet och hur olika livsval påverkar den framtida pensionen. Politiken kan möta särskilda problem, men kan inte kompensera för en bred inflation. Genom att avgränsa kompensationen till de samhällsgrupper som drabbas hårdast av prisökningarna, kan en reform göra reell skillnad i plånboken för människor som behöver det utan att riskera att driva på inflationen ytterligare. En sådan samhällsgrupp är ensamstående föräldrar, där kvinnor är en stor majoritet.

Underhållstöd betalas ut av Försäkringskassan till en ensamstående förälder som inte får tillräckligt underhållsbidrag av barnets andra förälder. Ungefär 145 000 föräldrar tog emot underhållstöd 2021, varav drygt 80 % var kvinnor. När föräldrar själva kommer överens om underhållsbidrag är tanken att beloppet kontinuerligt ska revideras för att följa prisutvecklingen. Underhållsstödet däremot indexeras inte automatiskt utifrån prisökningarna utan fastställs i kronor. Bidraget är därtill ofta lägre än vad särlevande föräldrar som själva delar upp underhållet kommer överens om. En höjning av underhållsstödet gynnar redan ekonomiskt utsatta kvinnor. Centerpartiet föreslår att underhållsstödet höjs med 300 kronor per månad.

Jämställd socialtjänst

Socialtjänsten i kommunerna har utmaningar med jämställdheten. En studie från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys visade att en större andel flickor än pojkar

fick beslut om insatser. Pojkar med utländsk bakgrund var den grupp som socialtjänsten bedömde var i minst behov av stöd och även den grupp för vilka samtycke till insatser saknades i störst utsträckning. Analysen visade att utredarens bedömning att barnet far illa i nuvarande situation enbart hade betydelse för om flickor beviljades insatser och inte för pojkar.

Enligt Öppna jämförelser 2020 anger enbart 13 procent av kommunerna och stadsdelarna att de har använt resultat från systematisk uppföljning uppdelat på kön till verksamhetsutveckling inom sin socialtjänst. Regeringen bör se över hur det på ett lämpligt och hållbart sätt kan säkerställas att alla kommuner använder sig av könsuppdelad statistik i socialtjänsten.

Jämställd ekonomisk makt

Att kvinnor har lägre livsinkomst är ett stort problem, något som i sin tur är en följd av en ojämställd arbetsmarknad. För kvinnor med låga inkomster och pensioner är det en utmaning att få pengarna att räcka. Kvinnor är mer föräldralediga, mer sjukskrivna och mer deltidsarbetande och har lägre lön för samma jobb som män. Därför är det viktigt att inkomstskattesänkningar tydligt inriktas mot de som har lägst inkomst. Rut ger fler kvinnor möjlighet att starta företag, vilket leder till fler kvinnor på ledande positioner och således förändrade strukturer i näringslivet. Tack vare rutavdraget driver fler kvinnor företag över hela landet. Centerpartiet vill se över möjligheterna att justera taket i rut uppåt och att fler tjänster omfattas av rut. Då kommer efterfrågan att öka och fler människor kan starta företag inom en kvinnodominerad bransch, och kvinnor som fortfarande har huvudansvaret för hem och familj får avlastning och kan satsa på sitt yrkesliv istället. Kvinnor lägger nästan dubbelt så många timmar i veckan som män gör på hushållsarbete: tolv timmar jämfört med ca sju timmar för män.

En jämställd bostadsmarknad

Det finns ett stort behov av att bättre belysa de aspekter som rör jämställdheten på bostadsmarknaden. Det handlar om människors förutsättningar att ta sig in på bostadsmarknaden, men det handlar också om kreditrestriktionernas konsekvenser för jämställdheten. Hur bostäder och boendemiljöer utformas. Liksom tillgången till kollektivtrafik och mobiliteten i stort. De ekonomiska aspekterna behöver belysas ur ett jämställdhetsperspektiv så att kvinnor och män kan åtnjuta en jämlik ställning också på bostadsmarknaden. Även detta bör beaktas av en bostadssocial utredning, samt i den skatteöversyn som behöver göras.

Vidare behöver man redan i planeringsstadiet se till så att hänsyn tas till de boendes behov av mobilitet. Det finns betydande risker med att göra ett bostadsområde beroende av endast ett transportslag, och detta är något som har tydliga jämställdhetsaspekter. Att planera för ett ökat användande av cykel som transportmedel är viktigt för att öka mobiliteten. Det behövs en allsidig planering av våra boendemiljöer som tar hänsyn till familjers behov av till exempel förskolor, fritidsaktiviteter, handel, grönområden med mera.

Också trygghetsfrågorna är viktiga när det gäller att åstadkomma en mer jämställd bostadsmarknad. Tämiligen enkla åtgärder i stadsmiljön kan spela stor roll för den upplevda tryggheten. Belysning, planteringar, levande stadsmiljöer etcetera har också

viktiga jämställdhetsaspekter. Likaså är en framgångsfaktor för att bryta utvecklingen i utsatta områden att stötta utrikesfödda kvinnor att komma i egen försörjning. Exakt vilka insatser som behöver göras kan givetvis variera från område till område och från kommun till kommun. Men spridandet av goda exempel och lärdomar av genomförda åtgärder är helt avgörande.

Våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem. Och bostaden är ofta brottsplatsen i dessa fall. Möjligheten för våldsutsatta att lämna en destruktiv relation och ges möjlighet till ett tryggt eget boende är central. Förutsättningarna för civilsamhällets organisationer att bistå med hjälp och stöd behöver säkerställas. Även de sociala myndigheterna har ett stort ansvar i dessa fall när det gäller att se till så att våldsutsatta får tillgång till skyddade evakueringsbostäder.

När modet finns att lämna en destruktiv relation måste samhället stå redo. Att snabbt få tillgång till ett tryggt boende är en viktig del i att bygga upp sitt liv efter att ha lämnat sin förövre. Centerpartiet vill med anledning av detta se över möjligheten att ge en myndighet, exempelvis Boverket, i uppdrag att tillsätta en samordnare i syfte att se över förutsättningarna att tillskapa en nationell bostadskö för människor som utsatts för våld så att dessa snabbt kan ges förtur till bostäder. Kön kan antingen upprättas genom avtal eller samarbete med marknadens aktörer eller genom ett mer tydligt statligt ansvarstagande.

Behovet av nya bostäder innebär också att branschen har behov av att rekrytera personal för att över tid kunna bygga de bostäder som efterfrågas. Såväl inom byggutbildningar som inom branschen behövs ett aktivt jämställdhetsarbete. Jämställd representation i styrelser och bolagsledningar är betydelsefullt, och arbetet för att öka kvinnors representation behöver fortgå. Yrkes- och lärlingsutbildningar är viktiga för de små och medelstora företagen. För att svara på arbetsmarknadens efterfrågan på duktigt yrkesfolk måste yrkeshögskoleutbildningarna byggas ut ytterligare och gymnasiets yrkes- och lärlingsutbildningar utökas och breddas. Lärlingssystemet måste även kunna erbjudas vuxna, och den som redan har gymnasieexamen eller akademisk examen ska kunna byta karriär och bli lärling. Det offentliga bör föra en tät dialog med branschen i dessa frågor. Så kan fler hitta till byggbranschen, så kan kompetensbehovet tillfredsställas och mer jämställda arbetsplatser skapas. Det bör utredas på vilket sätt företag som driver ett aktivt värdegrundsarbete kan premieras.

Jämställt företagande och ägande

Ekonomisk makt och ett ökat ägande är centrala delar i arbetet för ett mer jämställt samhälle. Historiskt har kvinnodominerade branscher hämmats av offentliga monopol och detaljregleringar. Dessa branscher har nu öppnats för företagande och konkurrens. Det har gett kvinnor mer egenmakt och bidragit till den kraftiga ökningen av antalet kvinnliga företagare och vd:ar. Kvinnors möjlighet att starta och driva företag behöver stärkas ytterligare.

Bilden av kvinnor och män som företagare skiljer sig mycket åt. Kvinnor beskrivs i regel som både mindre risktagande och mindre framgångsrika än män. Kvinnor som driver företag anses vara försiktiga och män anses våga satsa. Självklart påverkar det finansieringsbedömning av vad som är finansieringsbart och vad som har potential att lyckas. Detta är en av orsakerna till att färre kvinnor än män väljer att bli entreprenörer. Trenden är en del av en större problembild där samhällets syn på vad män och kvinnor

är lämpade för att klara av skiljer sig åt. För att vända denna bild behövs åtgärder på flera områden och inom flera olika åldrar. Vetskapen och kunskapen om entreprenörskap som en karriärmöjlighet behöver ökas längre ner i åldrarna, och stimuleras hos äldre generationer. Vi föreslår därför en helhetssyn på frågan med insatser genom flera faser i människors liv: för unga, för kvinnor inom vården och för invandrade kvinnor. Det är viktigt att den offentliga företagspolitiken i sig inte bidrar till att förstärka den manliga dominans som redan finns i näringslivet. Berörda myndigheter – såsom Vinnova, Almi och Tillväxtverket – måste ges tydliga och mätbara mål. Målet ska vara att alla statliga medel för företagande ska fördelas jämställt. Många av de nätverk som finns idag riktar sig till anställda chefer på företag, och det saknas bra nätverk som stöttar företagare. Därför behöver frågan genomlysas för att möjliggöra förutsättningarna för nya nätverk för kvinnors företagande. Förutom detta vill vi återinrätta Resurscentrum för kvinnor, Winnet.

Pengar är makt. Vare sig det gäller aktier, bolag, fastigheter, mark eller skog ligger kvinnors ägande på efterkälken. När det gäller mark i Sverige äger män långt mer än dubbelt så mycket som kvinnor. På bolagssidan är skillnaderna ännu större. Knappt 30 procent av alla företagare är kvinnor – däremot har bara en fjärdedel av bolagen en kvinna som verklig huvudman. Utöver inkomst av tjänst, blir det allt viktigare att äga och låta sitt kapital växa, som en del av inkomsten och inte minst ur ett livsinkomstperspektiv. Kvinnor äger mindre än män. Till exempel ägs 14 procent av svenska fastigheter av kvinnor, 15 procent av marken ägs av kvinnor. 30 procent av Sveriges cirka 370 000 företag ägs av kvinnor och fyra procent av det totala aktievärdet privatägs av kvinnor. Det ojämställda ägandet är ett strukturellt och ekonomiskt jämställdhetsproblem. Orsakerna till skevheten är flera. Omedvetna attityder och fördomar är ett skäl till att kvinnor har svårare att få kapital till sitt företagande. Det är bara några skäl. Kvinnor har mindre resurser för privata investeringar. Det ojusterade lönegapet mellan kvinnor och män ligger i dag på runt elva procent. Tyvärr är fakta och statistik kring kvinnors företagande, kvinnors ledning av företag och kvinnors ägande av företag bristfälliga. Det leder till ett osynliggörande som måste förändras. Ska förutsättningar för kvinnors företagande, ledning och ägande förbättras, då är bättre fakta ett måste.

För många kvinnor som kommer hit från andra länder så kan företagande vara den enda möjligheten att få ett jobb. Många kvinnor kan inte de uppbyggda system som finns för att stödja kvinnors företagande och behöver extra stöd och hjälp. Därför behövs en särskild satsning på kvinnor med utländsk bakgrund för att de lättare ska kunna välja företagande som ett sätt att få ett jobb. Största hindren för de flesta nyanlända som vill starta företag är kontakter med finansiärer och kapitalanskaffning. De nya svenskarna har helt enkelt inte samma förutsättningar. Att då vara kvinna och samtidigt invandrare i Sverige minskar med andra ord chansen att få finansiering betydligt.

Jämställd digitalisering

Att en mångfald av personer med olika bakgrund, oavsett exempelvis kön, ålder och etnicitet, deltar fullt ut i samhällets digitalisering innebär att allas bakgrund, expertis och erfarenhet tas tillvara. Det är både en rättvis- och en kvalitetsfråga. Detta gäller inte minst AI eftersom det är en helt igenom samhällsomdanande kraft. Utan mångfald riskerar vi exempelvis att gamla fördomar programmeras in och permanentas i AI-

systemens algoritmer. Utbildning, forskning, ledningsgrupper i olika organisationer liksom forskning och olika nätverk är några av de arenor som behöver en mångfald av deltagare.

Vi kan konstatera att könsbalansen på it-utbildningar är skev och att kompetensförsörjningen därmed blir koncentrerad till män i majoritet. Detta är viktigt att beakta i politiska beslut även om politikens roll inte är att styra människors val. Snarare att uppmuntra till en bredd som i slutändan gynnar digitaliseringen i allmänhet och samhället i synnerhet. Kvinnors digitala kompetens bidrar till att minska könsskillnaderna på arbetsmarknaden. Förmågan att nyttja digitala verktyg för kompetensutveckling, nätverkande och ökad effektivitet spelar en avgörande roll när det kommer till att öka jämställdheten mellan könen.

Det finns många fördelar med den digitala utvecklingen men också vissa negativa aspekter som när sociala medier eller spelmiljöer för en del riskerar att vara en otrygg plats, inte minst för tjejer. Det finns regler kring hot och hat, men det finns också andra typer av kommentarer och ageranden som kan hindra ungas yttrandefrihet och göra stor skada för unga människor. Här bör staten, genom berörda myndigheter, bidra till att främja en bred dialog i samhället om hur ett bättre samtalsklimat kan åstadkommas på nätet.

Jämställda möjligheter inom de gröna näringarna

Inom de gröna näringarna skiljer sig förutsättningarna för män och kvinnor. Det framgår bland annat av statistiken för offentligt stöd. Att skillnaderna i offentliga stödinsatser ser så olika ut kan delvis förklaras av ägarstrukturen och att många jordbruksföretag drivs som familjeföretag. Det kan också förklaras av att kvinnor efterfrågar andra stödinsatser än de som det offentliga erbjuder. Till exempel har det visat sig att kvinnor på landsbygden är mer benägna att söka investeringsstöd till hästverksamhet, restauranger och caféer än till traditionellt jordbruksföretagande. Det finns också skillnader i hur stora investeringar kvinnor planerar för jämfört med män. För att de gröna näringarna ska kunna uppnå sin fulla potential krävs att män och kvinnor ges samma möjligheter att driva och utveckla sina företag. Offentliga stödinsatser behöver därför ta hänsyn till både kvinnors och mäns behov.

Ca 40 procent av Sveriges privata skogsägare är kvinnor. De utgör tillsammans den enskilt största företagargruppen bland kvinnor i Sverige. Centerpartiet arbetar för att kvinnor och män ska ha lika förutsättningar, rättigheter och möjligheter att arbeta inom skogsbrukssektorn samt vara aktiva skogsägare. I alliansregeringen drev Centerpartiet dessa frågor aktivt och bl.a. togs det fram en nationell jämställdhetsstrategi för Sveriges skogsbrukssektor. Det återstår mycket arbete med att förverkliga strategins målsättningar och det är viktigt att regeringen fortsätter verka för en ökad jämställdhet inom skogsbrukssektorn. Kvinnors makt och inflytande i ägandet och brukandet motsvarar enligt Skogsstyrelsens rapport fortfarande på intet sätt det faktum att fyra av tio av Sveriges privata skogsägare är kvinnor.

I dag är var femte person som tar jägarexamen en kvinna. Trenden pekar mot en ökning av antalet jaktintresserade kvinnor, och i dag utgörs sju procent av de som löser jaktkort av kvinnor. För 20 år sedan var denna siffra drygt hälften så stor. Trots ökningen av antalet jaktintresserade kvinnor är kvinnor fortfarande kraftigt underrepresenterade i jaktkretsar. Centerpartiet anser att män och kvinnor behöver jobba mer dynamiskt och att en jämställd arbetsgrupp ger fler perspektiv och nya lösningar. Därför

välkomnar vi bl.a. Svenska Jägarförbundets arbete för en ökad jämställdhet inom jakten och de utbildningar som de bl.a. erbjuder i syfte att öka andelen kvinnor som är representerade i landets älgförvaltningsgrupper. Vid sidan om den typen av riktade insatser inom viltförvaltningen, behöver det tas ett bredare tag för att öka andelen kvinnor som är förtroendevalda inom skogsnäring och jägarorganisationer. Med fler förtroendevalda kvinnor finns också fler att rekrytera till bland annat älgförvaltningsgrupperna.

Stoppa våld i nära relation

Våld i nära relation är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Problemet finns inom alla delar av befolkningen, inom alla samhällsklasser, alla åldrar och i olika typer av nära relationer, men drabbar i överväldigande grad främst kvinnor. Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) konstaterades 21 fall av dödligt våld där offer och förövare hade en parrelation under 2021. Fler än 300 kvinnor i Sverige har under de senaste 20 åren dödats av en person som de vid tidpunkten hade eller hade haft en nära relation till. För anmälda misshandelsbrott mot vuxna kvinnor 2020 var det vanligast (80 %) att brottet begicks av en för brottsoffret bekant person. Samtidigt är mörkertalet mycket stort eftersom merparten av de som utsatts inte polisanmäler.

Den nationella omfångsundersökningen Våld och hälsa visade att var femte kvinna i Sverige någon gång under sitt vuxna liv hade utsatts för upprepat och systematiskt psykiskt våld av tidigare eller aktuell partner. Var femte kvinna uppgav också att de någon gång under sitt liv hade utsatts för allvarligt sexuellt våld.

I undersökningen Våld och hälsa framkom också en tydlig koppling mellan utsatthet för våld samt fysisk och psykisk ohälsa senare i livet. Personer som utsatts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld står för en oproportionerligt stor andel av den psykiska och fysiska ohälsan senare i livet. Annan forskning visar också att de psykiska effekterna efter att ha varit utsatt för upprepat våld i en nära relation kan liknas vid de psykiska effekter som uppstår till följd av tortyr eller krigsupplevelser. Tre av fyra våldsbrott mot kvinnor äger dessutom rum i kvinnans bostad. Det innebär att den farligaste platsen för en kvinna, oavsett om hon är ung eller gammal, är hennes hem. En plats som borde vara fredad och trygg för alla.

Samtidigt som antalet anmälda relationsbrott ökat har andelen brott som klaras upp minskat. Få anmälningar leder också till åtal. En interngranskning av Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten rörande brott i nära relation, som publicerades under 2019, visade på behov ett bättre utarbetat metodstöd, it-mallar, tillämpning av ”bästa arbetssätt” och enhetliga rutiner för att bättre motverka våld i nära relation. Interngranskningen visade också att trots att det rör sig om allvarlig brottslighet ledde få utredningar om brott i nära relation till åtal. Åklagarnas bevisvärdering i ärendena framstod också som alltför försiktig. Vidare användes tvångsmedel i förhållandevis låg utsträckning och under kort tid. Låg andel av sexualbrotten lottades in till åklagare via jour. Låg andel av de inledande förhören filmades och få brottsplatser dokumenterades med foto och film. Skador, eller frånvaron av skador på den misstänkte, dokumenterades också sällan. Alla dessa brister måste åtgärdas. Brott i nära relation är allvarlig och grov brottslighet och ska hanteras av de brottsutredande myndigheterna på samma sätt, med samma prioritet, resurser och noggrannhet, som annan grov och allvarlig brottslighet.

Uppklarandeprocenten av dessa brott måste öka. Fler fällande domar kräver att fler ärenden drivs till åtal. Givetvis ska hanteringen och upplärningen av brott i nära relation inte heller skilja sig åt beroende på var i landet brottet äger rum. Nollvisionen för våld och förtryck i nära relationer, samt för sexualiserat våld, ska gälla i hela landet. Det behov av specialistkompetens som utredningen av våld i nära relation och sexualbrott kräver måste därför finnas i hela landet.

Att berätta om våld i nära relation eller sexualbrott är ofta starkt förknippat med skam och oro för hur andra ska reagera. Ett bra bemötande av polis, socialtjänst eller vårdpersonal är därför av avgörande betydelse för att den som utsatts ska orka anmäla ett brott och hålla kvar vid brottspåståendet. Ett bra bemötande har i många fall också en viktig funktion som en ögonöppnare för de brottsoffer som lever i en destruktiv relation och kan också vara avgörande för deras beslut att lämna relationen. Att utredande polis eller vårdpersonal gör en noggrann och korrekt utredning och dokumentation av skador har också stor betydelse för en eventuell rättslig process. Ändå beskriver många brottsoffer ett dåligt bemötande av polis och andra myndighetspersoner. Det är oacceptabelt. Det förekommer också att utredaren inte ens förhör den misstänkte gärningspersonen samtidigt som brottsoffret för våld i nära relation eller sexualbrott förhörs ingående vid upprepade tillfällen. Det kan från brottsoffrets sida upplevas som mycket smärtsamt att upprepat behöva gå igenom och återuppleva traumatiska och integritetskränkande händelser. Att upprepat behöva göra detta samtidigt som den misstänkta gärningsmannen inte förhörs kan också skapa förvirring och väcka tvivel om hur rättssamhället ser på uppgifterna. Brottsoffer måste bli bemötta på ett korrekt sätt, med tydlig information, empati och förståelse. De som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relation måste ha relevanta kunskaper, inklusive kunskap om den normaliseringsprocess som är en del av våld i nära relation, samt om den bakomliggande problematiken som gör att den våldsutsatta ibland väljer att ta tillbaka sin anklagelse. Relationsbrottsärenden är svåra att utreda och ställer sådana krav att brotten kan klassificeras som ett särskilt kompetensområde.

Centerpartiet vill att minimistraffet för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning höjs från ett till två års fängelse och att maxstraffet höjs från sex till tio års fängelse. Ändringen är viktig för att säkerställa att även de grövsta fridskränkningssbrotten åtalas som just fridskränkningssbrott och inte som synnerligen grov misshandel. Att brotten benämns vid sitt rätta namn är viktigt både med tanke på brottsstatistiken och för att klargöra att våld i nära relation har ett lika högt straffvärde som annan våldsbrottslighet. Vidare bör brottsrubriceringen ”synnerligen grov” fridskränkning/-kvinnofridskränkning införas. Den nuvarande straffskalan för fridskränkningssbrott går inte att tillämpa på de allvarligaste fridskränkningssbrotten. Det har betydelse eftersom det snedvrider statistiken och gör att fridskränkningssbrotten ser ut att vara färre än de egentligen är. Det har också betydelse för den allmänna rättsuppfattningen om de grövsta fridskränkningssbrotten inte benämns vid sitt rätta namn och inte ens har en straffskala som motsvarar deras allvarlighetsgrad. De riskerar då att uppfattas som mindre allvarliga brott än vad de är.

Många våldsutsatta söker vård i nära anslutning till utövat våld. Det är också klarlagt att många av de personer som sedermera mördas av närstående, före mordet har varit i kontakt med polisen, socialtjänsten eller vården. Ibland har kontakten innefattat mycket tydliga och konkreta frågor som brottsanmälan eller annan insats mot våldet. Ibland har det istället varit fråga om mer otydliga rop på hjälp eller i vart fall en kontakt. Att så många av de som utsatts för dödligt våld i nära relation har varit i kontakt med

myndigheterna före mordet ger en tydlig fingervisning om att de inte har fått den hjälp som de har behövt. Centerpartiet vill därför tillsätta en utredning som tittar närmre på varför dessa hjälpsökande och sedermera våldsdödade, har fallit igenom samhällets skyddsnät trots kontakt med myndigheter och vården. Samhället måste också på ett självklart sätt trygga de personer som riskerar att fara illa av en våldsvärkare. För att de som polisanmäler våld i nära relation ska kunna känna sig trygga vill Centerpartiet att den som är utsatt och gör en anmälan ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan.

För att förebygga våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck är det angeläget att förändra beteendet hos våldsutövare. Enligt en förändring i socialtjänstlagen ska kommuner genom socialnämnden verka för att den som utsätter eller har utsatt en närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Centerpartiet vill att det tydliggörs vad det nya kommunala ansvaret att erbjuda vårdinsatser till våldsutövare innebär och att det övervägs vilket initialt stöd för införandet av det nya åtagandet som kommuner och regioner behöver för att stärka det arbetet – med de våldutsattas trygghet i centrum.

I januari 2018 lämnade utredningen Ett fönster av möjligheter (SOU 2017:112) förslag om att insatsen skyddat boende bör lagregleras som en placeringsform för våldutsatta vuxna och medföljande barn samt definieras och omfattas av särskilda kvalitetskrav och tillståndsplikt. Betänkandet remitterades, men regeringen har efter det inte återkommit med någon proposition. Centerpartiet har understrukt behovet av att regeringen skyndsamt lägger fram lagförslag på området. För att säkerställa insatsen skyddat boende och att insatsen inte ska vara avhängig var i landet den våldsdrabbade bor eller vilken verksamhet som bistår med insatsen är det angeläget att lagreglera, definiera och kvalitetssäkra insatsen skyddat boende. Det finns även anledning att utreda om skyddade boenden ska vara tillståndspliktig verksamhet för att exempelvis kunna garantera barns rättigheter.

Centerpartiet har länge drivit på för bättre stöd till brottsoffer och att stödet ska vara likvärdigt i hela landet. Det behövs också en uppsökande verksamhet som kan fånga upp de som utsatts för sexualbrott och våld i nära relation, och resurserna till denna typ av verksamhet bör öka. Detta gäller den uppsökande verksamheten inom såväl offentliga som privata aktörer såsom socialtjänst, bup, kvinnojourer och ungdomsmottagningar.

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, som är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet, bör få långsiktiga förutsättningar och ett nytt utvecklat nationellt kunskapsuppdrag. NCK arbetar för att höja kunskapen på nationell nivå om mäns våld mot kvinnor och utveckla metoder för omhändertagande av våldutsatta kvinnor. Att ge NCK ett nytt utvecklat nationellt kunskapsuppdrag och långsiktiga förutsättningar är en viktig del i att säkerställa att alla yrken som kommer i kontakt med våldutsatta personer, till exempel polis, jurister, socialsekreterare och läkare, får en grundläggande förståelse för bland annat normaliseringsprocessen och våldsatthet. NCK driver även Kvinnofridslinjen, en nationell stödtelefon för våldutsatta kvinnor för de som är utsatta för hot eller fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Uppgiften är att lyssna och ge professionellt stöd så att den som är utsatt vet vart det går att vända sig för att förändra sin situation. Antalet samtal har ökat stort de senaste åren, men framförallt under pandemin, och det är viktigt att NCK får långsiktiga och erforderliga ekonomiska förutsättningar så att de kan möta det stora behovet av stöd. Det ska aldrig vara upptaget när en våldutsatt kvinna tar modet att ringa.

När modet finns att äntligen lämna en destruktiv relation måste samhället stå redo. Att snabbt få tillgång till ett tryggt boende är en viktig del i att bygga upp sitt liv efter att ha lämnat sin förövä. Centerpartiet vill därför tillsätta en utredning för att ge en myndighet, exempelvis Boverket, i uppdrag att tillsätta en samordnare i syfte att se över förutsättningarna att tillskapa en nationell bostadskö för människor som utsatts för våld så att dessa snabbt kan ges förtur till bostäder. Kön kan antingen upprättas genom avtal/samarbete med marknadens aktörer (kommuner, allmännyttan, privata fastighetsägare m.fl.) eller genom ett mer tydligt statligt ansvarstagande.

Barnets rätt att slippa våld, missbruk samt allvarlig psykisk sjukdom eller omsorgsbrister måste alltid värderas högt och barn ska inte behöva bevittna våld mot en omsorgsperson. Centerpartiet har länge drivit på för att barnet i ett sådant läge ska anses vara ett brottsoffer i straffrättslig mening. Riksdagen har glädjande nog nu röstat igenom en sådan lag. Det innebär att den som utsätter barnet för att bevittna våld mot en närstående person också gör sig skyldig till ett brott mot barnet. Detta ska givetvis även ha bäring på frågan om vårdnad, boende och umgänge.

Även om det i förarbetena till lagstiftningen som rör vårdnad och umgänge med barn talas om att förekomsten av kränkningar också ska påverka bedömningen, så står det klart att psykiskt våld eller kränkningar i praktiken inte påverkar frågan om vårdnad, boende och umgänge med barn. Barn ska inte behöva utstå vare sig våld, psykiskt våld eller kränkningar och Centerpartiet föreslår därför en förändring av detta.

Om det är klarlagt att en förälder utsatt personer i familjen för våld, trakasserier eller andra kränkningar, måste detta ha bäring på frågor om vårdnad och umgänge. I de fall ett umgänge medför risk för våld, hot eller fridskränkningar antingen mot barnet eller mot den andra föräldern bör inte heller umgänge fastställas i dom eller beslut. Eftersom umgänge kan ske på olika sätt – ordinarie umgänge, övervakat umgänge, telefon- eller videosamtalsumgänge, umgänge genom e-post eller brev/kort – kan en form av umgänge anses medföra risker medan en annan form anses riskfri. Prövningen ska alltid utgå från omständigheterna i det enskilda fallet. Förutsättningen är också alltid att ett umgänge ska vara i enlighet med barnets bästa och att umgänget alltid är till för barnet. Det är barnets intresse och behov av umgänge som ska tillgodoses, inte föräldrarnas. En förälder har inte någon absolut rätt till umgänge med sitt barn. Detta framgår idag av förarbeten men bör även lyftas in i lagtexten.

Centerpartiet har efterfrågat att lagstiftaren på ett tydligare sätt måste klargöra hur bedömningen ska se ut i de fall där anklagelser om våld och övergrepp förs fram i ett vårdnads-, boende- och umgänges mål. Regeringen har nyligen hör sammat denna begäran och tillsatt en utredning med detta uppdrag. Det är bra, inte minst eftersom det för närvarande pågår flera olika lagstiftningsprocesser som rör våld i nära relation, brott mot barn och hedersrelaterat våld och förtryck. Det är viktigt att utfallet av dessa olika processer påverkar vårdnadsmålen på ett stringent sätt.

Centerpartiet har drivit på för att det ska finnas utredare med särskild kompetens om våld i nära relation och sexualbrott, inklusive sexköp/trafficking, i varje polisregion. Men även polis, åklagare, nämndemän och domare som hanterar sexualbrott mot vuxna och barn behöver få mer och bättre utbildning än idag för att vara väl uppdaterade i fråga om lagstiftning, forskning om reaktioner hos brottsoffer osv.

För många kan ekonomi vara en starkt bidragande orsak till att man stannar i en relation som man egentligen vill lämna. Den sammanflätade ekonomin kan i vissa fall också fortsätta att utgöra ett problem långt efter det att ett förhållande upphört. Vid en skilsmässa ska normalt en bodelning göras. Om parterna inte kommer överens om

bodelningen kan en av dem eller båda ansöka hos tingsrätten om att en bodelningsförrättare ska utses. Bodelningsprocessen riskerar, trots att bodelningsförrättare tillsätts, under dessa omständigheter att bli lång och kostsam. En trilsande part kan förhålla processen i flera år. Under tiden kan den andra parten tvingas att leva i ekonomiskt trångmål, ha svårt att få bolån och tvingas lägga mycket tid och energi på att driva bodelningsprocessen framåt. Bodelningskostnaderna täcks inte av rättsskyddet i hemförsäkringen och omfattas inte heller av rättshjälp från staten. Att på olika sätt förhålla och försvåra en bodelning används därför idag i vissa fall som ett sätt att fortsätta utöva makt och kontroll över en tidigare partner. Det är oacceptabelt. Centerpartiet vill därför att regelverket för bodelning ses över. Bodelningsprocesserna måste bli snabbare och effektivare. En utredning bör tillsättas för att exempelvis se över om en bodelningsförrättare ska ges möjlighet att kalla parterna vid vite till bodelningssammanträde, om det bör införas en särskild bestämmelse om stupstocksföreläggande och anslutningsöverklagande i bodelningsprocesser, samt om det bör införas en eventuell begränsning av möjligheterna att föra särskild talan. Det behöver även ses över hur man kan stärka bodelningsförrättarens möjlighet att ta del av bankuppgifter. Vidare finns det anledning att utreda om möjligheterna att få ekonomiskt stöd för processkostnaderna ska ändras, samt hur fördelningen av processkostnaderna ytterligare skulle kunna användas för att effektivisera processen och motverka medveten förhållning av densamma.

Vid återfall i brottslighet avseende våld i nära relation bör möjligheten att utfärda en restriktionsdom, som exempelvis kan innehålla krav på elektronisk övervakning eller vistelseförbud, övervägas. Centerpartiet vill också att elektronisk fotboja ska kunna användas vid fler fall av kontaktförbud. När en person döms för våld i nära relation måste samhället också vara berett att slå vakt om den våldsutsatta. Utsatta ska skyddas redan från dag ett med den teknik som finns. Vi vill att elektronisk fotboja ska användas i samtliga fall av kontaktförbud där det kan fylla en funktion och vara obligatoriskt vid allvarligare brott i nära relation.

Ett målsägandebiträde ska som huvudregel bara vara förordnad till dess att tiden för att överklaga tingsrättens dom i målet hade löpt ut. Från denna huvudregel finns undantag som innebär att målsäganden har rätt till målsägandebiträde även i överrätt om vissa förutsättningar föreligger och målsäganden har behov av det. Under senare tid har det kommit signaler som tyder på att lagen kan ha fått alltför långtgående konsekvenser. Ett målsägandebiträde fyller många gånger en viktig funktion för målsäganden, inte minst i mål om sexualbrott, våld i nära relation eller hedersrelaterad brottslighet, och Centerpartiet förordar därför en återgång till de regler som gällde innan 2018 års lagändring om förordnande av målsägandebiträde i överrätt.

I april 2021 uppdrog regeringen åt Jämställdhetsmyndigheten att genomföra kunskaps- och insatser gällande våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn. Syftet med uppdraget är att öka kännedomen om gällande lagstiftning samt belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Centerpartiet anser att luckor i lagstiftningen skyndsamt måste täppas till och det övergripande syftet måste vara att återupprätta ett fritt liv för de våldsutsatta kvinnor som lever med olika former av skyddad identitet samt för deras barn. Även vuxna och barn som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck är särskild drabbade. Vidare vill Centerpartiet att Jämställdhetsmyndigheten tilldelas ett uppdrag att kartlägga det så kallade eftervåldets omfattning, alltså kränkande eller våldsamma handlingar som sker efter det att en relation upphört, och tillsammans

med andra myndigheter för att upprätta åtgärdsprogram men likväl öka medvetenheten kring sådant eftervård.

Det är idag tyvärr vanligt att förövare som blivit dömda för olika former av brott mot närstående eller i nära relation under den tid mellan det att en dom vunnit laga kraft och att ett fängelsestraff börjar avtjänas begår nya brott mot den nära anhörige. Centerpartiet vill därför se att Kriminalvården tydligare prioriterar våldsbrott och ett brottsoffers trygghet när de prioriterar kring vilka som ska börja avtjäna fängelsestraff omedelbart.

Centerpartiet vill utreda förutsättningarna för att ett automatiskt kontaktförbud, eller ett utökat kontaktförbud, ska gälla i förhållande till våldsoffret vid fällande dom för brott i nära relation. Idag måste ett kontaktförbud överträdas för att den dömda ska behöva bära fotboja. Centerpartiet har länge påtalat det orimliga i detta. Om en gärningsman döms för ett allvarligt brott i nära relation, såsom misshandel, vill Centerpartiet att ett automatiskt kontaktförbud ska gälla. Det bör vidare övervägas om begränsningar i olika geografiska områden kan införas eller är lämpligt när det gäller utvidgat kontaktförbud. Dessutom bör offer för våld i nära relation och hedersbrott behöva lämna sitt samtycke för att verkställighet med fotboja ska beviljas.

Våld i nära relation handlar i huvudsak om makt, kontroll och dominans och om att bryta ner och allvarligt skada någons självkänsla. Det destruktiva mönstret börjar sällan med fysiskt våld, utan med kontrollerande beteende och psykisk misshandel. Den som utsätts får en kraftigt försämrad självbild och självkänsla, isoleras allt mer, kontrolleras i ökad grad och hindras i sin livsföring. Det kan handla om att partnern kontrollerar att man går direkt hem efter jobbet, att hindras från att gå på viktiga möten eller läkarbesök, tvingas tåla att ens telefon undersöks, att partnern tar kontroll över ens inkomst, att man begränsas i sina sociala relationer, samt ett ständigt återkommande budskap om att man är dålig och värdelös. Våldet normaliseras vart efter både för utövaren och för den som utsätts. Detta kallas för normaliseringsprocessen och är ett särskilt utmärkande kännetecken för våld i nära relation. Gränserna förskjuts således gradvis för vad som kan anses vara normalt och acceptabelt både för våldsoffret och för förövaren. Det kontrollerande beteendet blir därmed starten på ett allt allvarligare makt-, kontroll- och våldsmönster. Ofta upplever också våldsoffret det kontrollerande och psykiska våldet som värre, i betydelsen mer nedbrytande, än det fysiska våldet. Centerpartiet vill därför utreda möjligheten att kriminalisera kontrollerande beteende. I Storbritannien finns redan en lagstiftning på plats sedan 2015 som har lett till att fler än 9 000 åtal väcktes under 2017–18. Att kriminalisera kontrollerande beteende är också viktigt för att motverka hedersförtryck och psykiskt våld. Vi måste säkerställa att varje människa ska kunna känna sig fri och kunna leva det liv hon vill, fri från rädsla och förtryck.

Brå har studerat diagnostiserad psykisk ohälsa hos gärningspersoner vid dödligt våld (2020:7). Studien visar att det är ca sju gånger vanligare att gärningspersonerna har haft kontakt med psykiatrin året före brottet än vad det är under ett kalenderår i befolkningen. Vi vet således att många av de personer som sedermera utövar dödligt våld har haft kontakt med psykiatrin. Psykisk störning och tidigare våldsbrott är riskfaktorer för att utöva dödligt våld mot en partner. Tidigare upplevelser av våld – både eget utövande av våld och att ha varit utsatt för våld – låg självkänsla, bristande skolgång och psykiatrisk problematik/psykisk ohälsa är andra riskfaktorer för att utöva dödligt våld i nära relation. Riskfaktorerna säger oss att det från samhällets sida går både att se varningssignaler och att vidta proaktiva åtgärder för att förhindra dödligt våld. Det är viktigt att sprida kunskapen om de riskfaktorer som ligger bakom våldsutövning i nära

relation. Kunskapen om dessa riskfaktorer gör det också möjligt att ställa rätt frågor och erbjuda stöd redan på ett tidigt stadium när en person är föremål för flera riskfaktorer. Att erbjuda stöd och insatser för att en riskdrabbad person inte ska utveckla ett våldsamt beteende är ett lika viktigt samhällsansvar som att erbjuda våldsdrabbade stöd. Verksamma och väl utarbetade proaktiva åtgärder har ett mycket stort värde både för att förhindra lidande och sett till samhällskostnader. Ändå diskuteras proaktiva åtgärder alltför sällan. Centerpartiet anser att en utredning bör tillsättas för att närmre klarlägga samhällets möjligheter att sätta in proaktiva åtgärder i de fall det föreligger riskfaktorer för att utveckla ett våldsamt beteende.

Våra attityder, normer och tankemönster formar samhället. Den insikten medför fantastiska möjligheter men också ett stort ansvar inte minst i fråga om vilka uppfattningar, normer och tankemönster vi för vidare till barnen. Kön är i huvudsak en social konstruktion som är historiskt, kulturellt och socialt föränderlig. En kultur som stödjer sexuell aggression och våld, sexistiskt språkbruk, sexuella trakasserier och objektifiering, ökar acceptansen för sexualbrott och våld. Det är därför av avgörande betydelse att arbetet med värderingar påbörjas redan på förskolan och sedan fortsätter under hela skoltiden. Inom ramen för januarisamarbetet säkerställde Centerpartiet tillsammans med regeringen och Liberalerna att sex- och samlevnadsundervisningen blir obligatorisk på samtliga lärarutbildningar från och med hösten 2021 genom att införa ett nytt examensmål som tydliggör vikten av att alla lärare har en förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. Det är angeläget att även yrkesverksamma lärare ges kontinuerlig kompetensutveckling i sex och samlevnad och att kunskap om våld i nära relation ingår.

Det finns fortfarande många unga som själva lider av sina våldsamma och problematiska beteenden. Ofta vill de sluta, men vet inte hur de ska ta sig ur negativa tankar och beteendemönster. Centerpartiet vill därför att det inrättas en särskild nationell hjälplinje för unga som lider av våldsproblematik.

Det finns många exempel på gärningsmän som begått allvarliga brott motiverade av hat mot kvinnor. Centerpartiet vill att kön införs som en hatbrottsgrund. Straffskärpningsgrunden kan komma i fråga för alla former av brott, såväl våldsbrott som förtalsbrott, där brottsoffrets kön utgör motiv till brottet. Det är rimligt att kön, i likhet med exempelvis könsöverskridande identitet och sexuell läggning, kan utgöra grund för hatbrott. Införandet av kön som straffskärpningsgrund har också betydelse för att komma till rätta med det sexistiska näthat som begränsar kvinnors livsrum.

Mäns våld mot kvinnor börjar ofta med killars våld mot tjejer. I Sverige är frågan om våld i ungas nära relationer eftersatt ur forskningshänseende, vilket måste åtgärdas. Inte minst eftersom det idag finns flera signaler som tyder på att våld i nära relation mellan mycket unga personer ökar. Vissa ungdomsmottagningar har också slagit larm om att allt fler unga ger uttryck för problem till följd av hårdhänt sex. Antalet sexuella ofredanden mot unga kvinnor har också ökat på ett mycket oroande sätt. Kunskapen kring våld och tvång i ungas nära relationer behöver därför öka och en eventuell negativ utveckling motverkas.

Forskning visar att även äldre kvinnor är särskilt utsatta för våld i nära relation. Vissa studier tyder på att så mycket som 16 procent av kvinnorna utsatts för någon form av våld efter att de fyllt 65 år. Detta är mycket allvarligt eftersom det rör sig om en känslig målgrupp. Medvetenheten om denna situation måste generellt sett öka i samhället och särskilt hos de brottsutredande myndigheterna och hos myndigheter och huvudmän som har mycket kontakt med äldre. Förebyggande insatser för att förhindra

våld och övergrepp på äldre personer behöver vara en viktig del av ett program för att stärka äldre personers hälsa. Våld mot äldre personer bedöms vara ett folkhälsoproblem. En rapport från Brå anger att var femte kvinna över 74 år undviker att gå ut sena kvällar på grund av en känsla av otrygghet. Även äldre är utsatta för våld i nära relationer. Förebyggande insatser för att förhindra våld och övergrepp på äldre personer behöver vara en viktig del av ett nationellt äldrehälsovårdsprogram.

En särskild form av våld i nära relation är det kollektivt legitimerade våld som följer vid hedersbrott och hederskultur. Ett stort antal personer i Sverige, många unga, både kvinnor och män, lever idag som hedersutsatta. Stödet för denna grupp har tidigare på många sätt varit otillräckligt och det är därför glädjande att Centerpartiet tillsammans med regeringen och Liberalerna, inom ramen för januariavtalet, drev igenom ett antal viktiga lagändringar och flera nya lagar för att motverka olika former av hedersbrott och hedersförtryck. Det handlar bl.a. om heder som en särskild straffskärpningsgrund, införandet av nya brott i form av exempelvis ett barnäktenskapsbrott, barnfridsbrott och ett särskilt hedersbrott. Stora satsningar har också gjorts på kunskapshöjande åtgärder i fråga om hedersproblematik. Bland annat har Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tillförts medel för att utöka sitt jämställdhetsarbete med fokus på heder. Länsstyrelserna har fått permanenta medel för regionala kunskapscenter om heder. Fem myndigheter som särskilt möter våldsutsatta har fått i uppdrag att öka upptäckten av våld och hedersutsatthet. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att fördela medel, kunskap och metodstöd till socialtjänsten och hälso- och sjukvården för att motverka våld och hedersbrott. Kriminalvården har också fått ökat ansvar för att bekämpa hederskultur bland sina klienter. Förstärkningar har även gjorts för att stärka forskningen och kunskapen om heder. Men mer behövs. Centerpartiet vill se en förbättrad samverkan mellan myndigheter i arbetet med att förebygga och upptäcka hedersproblematik och att yrkesverksamma som jobbar nära unga människor, tjänstemän på kommuner och myndigheter, samt personal inom skolan, inklusive förskolor, utbildas i hedersproblematik. Grund- och gymnasieskolor behöver upprätta handlingsplaner mot hedersförtryck.

Centerpartiet anser att uppskjuten invandrarprövning även fortsättningsvis ska vara utgångspunkten om en person kommer till Sverige från ett tredje land för att leva med en partner som man inte tidigare haft en relation med. Huvudregeln är, i likhet med andra tillståndsgrunder, att ett sådant uppehållstillstånd är tillfälligt och att uppehållstillståndet kan förlängas i det fall förhållandet består. Att uppehållstillståndet är knutet till anknytningspersonen i Sverige är en nödvändighet och en förutsättning för att uppehållstillstånd ska beviljas. Det kan dock leda till en beroendesituation. Centerpartiet anser därför att man bör se över om den lag som ger en anknytningsperson möjlighet att stanna kvar i Sverige om förhållandet upphört på grund av att man utsatts för våld eller andra allvarliga kränkningar, är ändamålsenlig.

Rysslands invasionskrig i Ukraina har satt kvinnors situation i krigssituationer som central fråga, givet det krig som nu pågår i vårt närområde. Centerpartiet ser därför ett behov av att öka resurserna till gruppen för utredning av krigsbrott inom polisen. Polisens uppdrag avseende utredningen samt beivrandet av brott i krigssituationer bör även förtydligas. Likaså bör lagstiftningen avseende så kallad universell jurisdiktion ses över för att omfatta fler brott, så att rättvisa kan skipas i Sverige för brott begångna i krigsdrabbade områden.

I relationer där det förekommer våld eller hot om våld har socialtjänsten ansvar för att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. I socialtjänstlagen uttrycks explicit, att socialnämnden särskilt ska beakta att kvinnor som

är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. I förarbetena till lagen förtydligas att män som utsätts för våld i en relation är brottsoffer på samma sätt som våldsutsatta kvinnor.

Lagens intentioner är goda och ger möjligheter att kräva sin rätt och att säkerställa de ekonomiska förutsättningar som behövs för att kunna lämna en relation. Samtidigt så kan försörjningsskyldigheten innebära att det blir ett ytterligare maktmedel i en relation där psykiskt eller fysiskt våld förekommit. Centerpartiet vill därför se en översyn av försörjningsskyldigheten vid uppbrott i en relation där våld, kontroll och övergrepp förekommit

Jämställd familjepolitik

Att leva som sambor är idag den vanligaste formen av parrelation. Sambolagen är tänkt att utgöra en trygghetslagstiftning för de personer som väljer att bo tillsammans, ha gemensamt hushåll och vara ett par utan att gifta sig. Den gemensamma bostaden utgör till stor del navet i ett samboförhållande. Bostaden är ofta föremål för gemensamma investeringar. Det är därför en fördel om båda parterna i ett samboförhållande äger bostaden gemensamt – eller att bostaden åtminstone utgör samboegendom. Detta eftersom båda då har rätt till hälften var av bostadens värde vid en separation eller ett dödsfall. Ett samboförhållande inleds dock ofta genom att paret flyttar ihop i den enes bostad. I det fall det handlar om en fastighet där lånen på fastigheten överstiger 85 procent av fastighetens taxeringsvärde och bägge samborna ska stå på lånet, så måste den som flyttar in köpa en andel av fastigheten, vilket kan få stora skatterättsliga konsekvenser. Med dagens lagstiftning kan detta visserligen lösas genom att halva fastigheten ges i gåva till den andra sambon utan att denne går in som medlåneansvarig, men detta kan leda till problem längre fram. Ofta löses situationen inte alls på förhand med följden att problem uppstår i ett senare skede. Centerpartiet vill därför göra det möjligt att avtala om att egendom som utgör sambors gemensamma bostad, ska vara samboegendom. Detta för att trygga båda parter investeringar och komma undan kravet på att parterna måste ha flyttat till en gemensam bostad för att egendomen ska anses vara samboegendom.

För många kan ekonomi vara en starkt bidragande orsak till att man stannar i en relation som man egentligen vill lämna. Den sammanflätade ekonomin kan i vissa fall också fortsätta att utgöra ett problem långt efter det att ett förhållande upphört. Vid en skilsmässa ska normalt en bodelning göras. Om parterna inte kommer överens om bodelningen kan en av dem eller båda ansöka hos tingsrätten om att en bodelningsförrättare ska utses. Bodelningsprocessen riskerar, trots att bodelningsförrättare tillsätts, under dessa omständigheter att bli lång och kostsam. En trilsande part kan förhålla processen i flera år. Under tiden kan den andra parten tvingas att leva i ekonomiskt trångmål, ha svårt att få bolån och tvingas lägga mycket tid och energi på att driva bodelningsprocessen framåt. Bodelningskostnaderna täcks inte av rättsskyddet i hemförsäkringen och omfattas inte heller av rättshjälp från staten. Att på olika sätt förhålla och försvåra en bodelning används därför idag i vissa fall som ett sätt att fortsätta utöva makt och kontroll över en tidigare partner. Det är oacceptabelt. Centerpartiet vill därför att regelverket för bodelning ses över. Bodelningsprocesserna måste bli snabbare och effektivare. En utredning bör tillsättas för att exempelvis se över om en bodelningsförrättare ska ges möjlighet att kalla parterna vid vite till bodelningssammanträde, om

det bör införas en särskild bestämmelse om stupstocksföreläggande och anslutningsöverklagande i bodelningsprocesser, samt om det bör införas en eventuell begränsning av möjligheterna att föra särskild talan. Det behöver även ses över hur man kan stärka bodelningsförrättarens möjlighet att ta del av bankuppgifter. Vidare finns det anledning att utreda om möjligheterna att få ekonomiskt stöd för processkostnaderna ska ändras, samt hur fördelningen av processkostnaderna ytterligare skulle kunna användas för att effektivisera processen och motverka medveten förhållning av densamma. Regelverket för bodelning måste ses över så att bodelningsprocesserna blir snabbare och effektivare och inte kan förhållas av en trilslande part samt att den som försvårar processen får bära större del av processkostnaden.

Den 1 juli 2020 infördes det nya brottet barnäktenskapsbrott som kriminaliserar s.k. informella äktenskap, det vill säga när någon förmår eller tillåter en underårig person att ingå en äktenskapsliknande förbindelse. I propositionen till lagen konstaterades att straffbestämmelsen inte är tillämplig på sådana situationer där ett barn över 15 år med vårdnadshavares samtycke lever i en samborelation. Det innebär en risk att barn över 15 år kan tvingas in i en äktenskapsliknande relation som har formen av ett samboskap. Regeringen bör därför ta initiativ till att analysera hur sambolagens reglering förhåller sig till informella barnäktenskap när det gäller minderåriga sambor.

När en man och kvinna är gifta och kvinnan föder ett barn presumeras maken vara far till barnet, det vill säga att det tas för givet att maken är far till barnet (faderskapspresumption). Under det gångna året har riksdagen också fattat beslut om att utöka presumptionen. Presumptionen har nyligen utökats så att den omfattar alla fall där ett par är gifta/registrerade partners. Men om paret istället är sambos krävs det istället för heterosexuella sambopar, att mannen skriftligen erkänner faderskapet, och för homosexuella sambopar att det görs en föräldraskapsutredning. Centerpartiet vill att alla sambor ska omfattas av föräldraskapspresumptionen. Det är inte rimligt att särbehandla barn som föds inom äktenskap/registrerade partnerskap i förhållande till majoriteten av alla barn som föds, eftersom mer än hälften av alla barn i Sverige idag föds inom andra typer av relationer. Föräldrabalken är därmed fortfarande i stort behov av en revidering för att åstadkomma en tydlig, könsneutral och jämlik lagstiftning.

Centerpartiet vill också att ett föräldraskap ska kunna bekräftas preliminärt redan under graviditeten och sedan bekräftas igen när barnet är fött, så att frågan om föräldraskapet i så många fall som möjligt är klar när barnet föds. Riksdagen har tidigare riktat ett tillkännagivande till regeringen om att överväga införandet av en sådan möjlighet. Att föräldraskapet bekräftas redan före barnets födelse skapar förutsättningar för ett gemensamt och jämställt föräldraskap redan från start, men utgör framför allt en trygghet för barnet. Inte minst kan en möjlighet att bekräfta föräldraskapet redan under graviditeten ha stor betydelse för barnet i en situation där en förälder avlider före, under eller kort tid efter barnets födelse. Vår uppfattning är också att i de fall det finns en faderskapsbekräftelse redan under graviditeten så ska socialnämnden inte ha någon utredningsskyldighet beträffande faderskapet om det inte finns anledning att ifrågasätta att fadern är far till barnet.

Gemensam vårdnad som norm

Fler barn föds numera utanför äktenskap än inom äktenskap. Detta har lett till att en majoritet av de barn som föds vid födelseögonblicket bara har en juridisk förälder.

Centerpartiet anser att lagen måste förändras för att bättre motsvara rådande familjeförhållanden. Gemensam vårdnad bör utgöra norm för alla barn, inte bara barn till gifta föräldrar. Alla föräldrar bör, oberoende av kön, känna sig fullt ut delaktiga och involverade i sitt barn från start. Därför bör lagen ändras så att huvudregeln är att barn från födseln står under vårdnad av båda föräldrarna. Detta oavsett om föräldrarna är gifta eller bor tillsammans och oavsett om de har en relation eller inte när barnet föds. Nuvarande lagstiftning, som per automatik utesluter fäder som vårdnadshavare i de fall de inte är gifta med modern, är otidsenlig och bristfällig ur ett jämställdhetsperspektiv och är dessutom negativ för barnet. Den nuvarande ordningen signalerar också att föräldrarna inte skulle vara lika viktiga för barnet. Detta måste ändras om lagstiftaren med trovärdighet ska driva linjen om det gemensamma föräldraskapet och barnets rätt till båda sina föräldrar. Centerpartiet vill, mot bakgrund av det ovan anförda, att regeringen tillsätter en utredning som ser över vårdnadshavarskapet för barn och säkerställer att barnets rätt till vårdnadshavare tillgodoses.

För att säkerställa insyn bör myndighetspost och meddelanden från exempelvis förskola och skola alltid skickas till båda vårdnadshavarna om de inte delar bostadsadress. Idag skickas sådan post bara till barnets boendeförälder även om båda föräldrarna är vårdnadshavare. Det är inte rimligt att en vårdnadshavare ska vara beroende av att den andra vårdnadshavaren lämnar information. Att myndighetspost, post från hälso- och sjukvård, förskola/skola m.m. kommer båda vårdnadshavarna till del kan också främja en bättre dialog och ett bättre samarbete mellan föräldrarna kring barnet.

Barn ska ha en bra bostad oavsett var de bor. Dagens regler för bostadsbidrag fungerar dåligt i de situationer ett barn bor växelvis. Även den förälder som barnet inte är skriven hos kan få bostadsbidrag förutsatt att barnet bor där under minst 12 dagar per månad. Den skarpa gränsdragningen gör att föräldrar till växelvist bosatta barn riskerar att förlora bostadsbidraget om barnet under en eller ett par månader bor där färre än 12 dagar. Systemet skapar ekonomisk osäkerhet, men leder troligen även till sämre samarbetsklimat mellan föräldrar och minskad frihet för barn. Reglerna för bostadsbidrag när ett barn bor växelvis bör därför ses över för att bättre anpassas till familjers vardag och verklighet.

Centerpartiet vill vidare att reglerna om kostnad för vårdnads-, boende- och umgänges-mål ses över. Att återkommande väcka talan i ett vårdnads-mål kan användas som ett sätt att utöva makt och psykiskt trakassera en före detta partner. Givetvis kan en ny talan grunda sig på nya omständigheter, men inte sällan är återkommande processer snarare ett uttryck för bristande lyhördhet och acceptans av fattade beslut. Vi menar därför att det behövs incitament att stävja återkommande processer mellan samma parter rörande samma barn. I de fall frågan om vårdnad, boende och umgänge tidigare har varit föremål för domstolsprocess bör huvudregeln därmed vara att den som på nytt stämmer i domstol och förlorar målet ska betala även motpartens rättegångskostnader. Undantag bör göras i de fall medlaren för medlingsförfarandet intygar att förutsättningarna är sådana att en ny domstolsprocess är påkallad. De ordinarie reglerna för rättegångskostnader i vårdnads-mål bör då tillämpas.

Anklagelser om våld och/eller övergrepp är idag vanligt förekommande i vårdnads-mål. Kriterierna för hur sådana uppgifter ska hanteras och bedömas är dock bristfälliga. Sedan tidigare har behovet av ökad kvalitet och enhetlighet i socialtjänstens utredningar där uppgifter om våld har förts fram uppmärksamats. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har på regeringens uppdrag gjort en kartläggning som visar att det idag inte finns några metoder för riskbedömningar och inte heller ändamålsenliga

handlingsplaner eller adekvata stödinsatser för att motverka våld. Detta är allvarligt och måste snarast åtgärdas. Det finns anledning att påtala att förändringar i lagstiftningen fyller en begränsad funktion om det saknas verktyg för att omsätta lagstiftningen och inriktningen i praktiken.

Idag är Sverige ett av de länder i hela Europa med högst skillnad i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda. Lägst är sysselsättningen hos utrikesfödda kvinnor. I åldrarna 16 till 64 år är arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden 10 respektive 18 procentenheter lägre än för inrikes födda kvinnor. För kvinnor som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning är utmaningen att komma in i samhället ännu större. Personer med långvarigt biståndsberoende löper högre risk att drabbas av försämrad psykisk och fysisk hälsa. Social utsatthet går dessutom ofta i arv mellan föräldrar och barn. Det är därför angelägenhet att samhället främjar en mer jämställd etablering på arbetsmarknaden. Centerpartiet vill därför dela upp försörjningsstödet så att det betalas ut med 50 procent vardera till par i samma hushåll. Vi vill även införa krav på aktivering för att få försörjningsstöd. Centerpartiet vill att riktlinjerna till kommunerna ska tydliggöras så att samma krav på aktivering för att få försörjningsstöd ska ställas på de två personer som utgör paret som ansöker om försörjningsstöd förutsatt att inte särskilda skäl föreligger. För att få försörjningsstödet utbetalat ska alltså båda personerna studera svenska, delta i praktik, arbetsträna eller söka jobb.

Stärkt arbete mot sexualbrott

Det finns anledning att mer generellt se över preskriptionstiderna för sexualbrott. I takt med att tekniken utvecklas ökar möjligheterna att lösa brott efter lång tid. DNA-tekniken gör det möjligt att lösa brott som man tidigare har misslyckats med att utreda. Det är bland annat mot denna bakgrund det numera finns skäl att förlänga preskriptionstiderna för sexualbrott.

Centerpartiet anser att varje människa har en ovillkorlig rätt att själv bestämma över sin sexualitet och sitt sexuella umgänge, samt att sex alltid ska bygga på frivillighet. Sexualbrotten är till sin natur särskilt integritetskränkande. Det är viktigt att straffsatserna för sexualbrott speglar detta på ett rättvisande sätt. Den utredning som tillsattes för att se över straffen för sexualbrott i skärpande riktning har nu återkommit med sitt betänkande. Centerpartiet emotser därmed att regeringen skyndsamt lägger fram förslag om skärpta straff för sexualbrott.

Det offentliga rummet ska vara tryggt och säkert. Det finns behov av att motarbeta kränkande attityder och språkbruk på skolor och i samhället i övrigt. Språk, attityder och tankar har stor inverkan på hur vi agerar. Att diskutera attityder, språk och inställning är därmed viktigt för att i ett längre perspektiv motverka våld och trakasserier av olika slag. Centerpartiet vill att en ny brottsrubricering, grovt sexuellt ofredande, införs för att kunna fånga upp grövre fall av sexuellt ofredande.

Rapportering i media har visat tydligt att polisens hantering av de spår som säkrats vid misstänkta sexuella övergrepp har varit bristfällig. Granskningen visade att bara vart tredje anmält övergrepp spårsäkrades och i de fall en spårsäkringssats användes så skickades denna bara på analys i 40 procent av fallen. De personer som utsatts för våld eller sexuella övergrepp kan i många fall ha särskilt svårt att tolerera vissa medicinska undersökningar. När ett brottsoffer ändå utstår den ingående undersökning som en spårsäkring innebär, i hopp om fällande dom för förövaren och egen upprättelse, så ska

denna utlämnande ansträngning mötas med största respekt. Regeringen måste därför säkerställa att riktlinjerna för hur spårskringssatserna ska hanteras implementeras och följs i hela landet.

Centerpartiet vill skärpa straffet för köp av sexuell tjänst så att normalpåföljden blir fängelse. Vi vill också höja straffmaximum för köp av sexuell tjänst för att utöka preskriptionstiden. Personer som säljer sexuella tjänster är ofta traumatiserade och sargade och kan därmed ha svårt att exempelvis i samband med att man lämnar ett liv i prostitution, inom ramen för nuvarande preskriptionstid, orka anmäla brott. Preskriptionstiden bör därför utvidgas genom höjt maxstraff.

Köp av sexuell tjänst är idag enligt praxis ett brott mot allmän ordning. Ett sexköpsoffer kan vara målsägande i ett mål om köp av sexuell tjänst, men detta förekommer i praktiken inte, utan enligt praxis definieras sexköpsoffret som ett vittne och saknar därmed rättigheter och status som brottsoffer. Centerpartiet anser att detta bör ändras.

Den belgiska kopplerilagstiftningen är mer långtgående än den svenska och innebär att även den som försöker locka in personer i prostitution gör sig skyldig till koppleri. Den belgiska lagen förbjuder därmed även uppmuntran till prostitution. Svensk kopplerilagstiftning kräver att det sker ett faktiskt främjande eller utnyttjande i ett specifikt fall för att kunna döma för koppleri. En mer allmän uppmaning som inte riktar sig till en specifik person, faller därmed utanför det straffbara området. Vi vill se en översyn av detta för att i fler fall kunna utdöma straff för koppleri.

Det finns anledning att närmre utreda förutsättningarna att stoppa såväl sugardejtingsajter som sexköpssajter/annonssidor om prostitution genom att vidareutveckla lagstiftningen rörande koppleri. Det är redan idag kriminaliserat att främja att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning (6 kap. 12 § BrB). På samma sätt som den som upplåter en lägenhet för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning kan dömas för koppleri, borde även den som tillhandahåller en domän eller digital tjänst där sådan verksamhet förekommer kunna dömas. Då internet suddar ut gränserna för tid och rum bör det också vara möjligt att definiera att brottet sker i Sverige givet att den digitala tjänsten vänder sig till den svenska marknaden, oavsett var i världen exempelvis en server befinner sig.

Centerpartiet anser att det är angeläget att det brottsbeivrande arbetet fungerar på ett ändamålsenligt sätt även i ett digitalt tidevarv. Vi vill därför att det tillsätts en utredning som ser över vad som kan göras för att stoppa de digitala bordeller som vänder sig till den svenska marknaden och där kvinnor och barn säljs. Utredningen ska även se över möjligheterna att sätta stopp för detta oavsett var sajten är registrerad. Brottet köp av sexuell tjänst upptäcks sällan om ett aktivt spaningsarbete inte sker. Centerpartiet vill öka pressen på de som exploaterar andra människor sexuellt och vill därför att polisen ska kunna utöka sitt spaningsarbete på sexköpssajter. Polisen måste ha resurser och kunskap för att bedriva spaningsarbete på sexköpssajter för att kunna motverka människohandel och koppleri. För att kunna identifiera och erbjuda stöd till sexköpsoffer är uppsökande arbete online också av stor vikt.

Det är angeläget att motverka ökningen av sexualbrott. Kriminalisering och straff gör inte brottet ogjort. Det är därför angeläget att stärka det brottsförebyggande arbetet och forskningen om vård och behandling av personer som dömts för sexualbrott. Vidare är det angeläget att långsiktigt säkra den nationella hjälplinjen som erbjuder stöd till personer som upplever sig ha ett problembeteende kopplat till sin sexualitet.

Centerpartiet har länge drivit frågan om att brottsoffer för sexualbrott ska ha rätt till särskilt anpassat stöd och att detta måste finnas i hela landet. Partiet har i linje med detta fört fram krav på att det i varje polisregion ska finnas utredare som är specialiserade på prostitution/trafficking, våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott. Vi anser också att det vid varje åklagarkammare alltid ska finnas tillgång till åklagare med särskild kompetens kring den här typen av brott. Detta eftersom den som utreder den här typen av brottslighet behöver vara väl förtrogen med brottslighetens speciella karaktär och brottsoffrens behov av särskilt stöd. Är brottsoffret dessutom minderårig är behovet av adekvat stöd ännu större. Även de som dömer i sexualbrottsmål bör vara väl förtrogna med de särdrag som karaktäriserar dessa brott. Domare (även nämndemannadomare) bör därför genomgå särskild utbildning om sexualbrott för att få döma i denna typ av mål.

Verksamheter som erbjuder stöd och skydd till offer för prostitution har ofta svårt att planera sin verksamhet då stabiliteten i de stöd de får varierar. Centerpartiet vill att stöden ses över och att dessa organisationer får tillgång till ett stabilt och långsiktigt stöd så att de kan få möjlighet att hjälpa så många offer som möjligt ur den svåra situation de ofta befinner sig i.

De som utsatts för kommersiell sexuell exploatering behöver ofta hjälp och stöd, men bristen på platser på HVB-hem gör att de lätt blir utan hjälp. Centerpartiet vill se över antalet platser på dessa hem och förbättra situationen för de som utsatts så att dessa ska kunna få hjälp och stöd.

Inom ramen för januariavtalet har Centerpartiet varit med och genomfört ett omfattande reformpaket i fråga om hedersbrott och hedersutsatthet. Det handlar bl.a. om heder som en särskild straffskärpningsgrund, införandet av nya brott i form av exempelvis ett barnäktenskapsbrott, barnfridsbrott och ett särskilt hedersbrott. Vidare har vi sjösatt framtagande av en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Stora satsningar har också gjorts på kunskapshöjande åtgärder i fråga om hedersproblematik. Handlingsplaner mot hedersförtryck samt handlingsplaner mot kontroll av individer ska finnas i grund- och gymnasieskolor. Enligt vår mening saknas det dock fortfarande ett nationellt beslut som innebär att personal på kommuner och myndigheter som arbetar med ungdomar utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck.

Idag finns möjlighet att anmäla sexistisk reklam till Reklamombudsmannen, näringslivets stiftelse för självreglering av etisk reklam. Att bli fälld av Reklamombudsmannen leder dock inte till någon direkt påföljd annat än risken för negativ publicitet och konsumentreaktioner. Centerpartiet anser att det finns anledning att se över om självregleringen är en tillräckligt ingripande åtgärd och vill därför se en översyn av regleringen av sexistisk reklam. En sådan måste ta hänsyn till tryck- och yttrandefriheten.

Jämställd vård och hälsa

Aborträtten är hotad, inskränkt eller avskaffad på flera håll i världen, och i många länder har kvinnor aldrig haft fullständig rätt till sin egen kropp. Det innebär att vi inte får ta den för given här i Sverige. Möjligheten till abort regleras i abortlagstiftningen. Det är en vanlig lag, vilket innebär att den kan ändras eller tas bort med ett enkelt riksdagsbeslut, trots att den handlar om kvinnors rätt till sin egen kropp. För att säkra aborträtten, nu och i framtiden, vill Centerpartiet grundlagsskydda den. Kvinnors möjlighet

till fria och säkra aborter är en fråga om mänskliga rättigheter och en förutsättning för en fungerande demokrati.

Den svenska sjukvården är i världsklass men dras med brister i jämställdhet. Det finns stora könsskillnader kring både bemötande och vård. Kvinnor får bland annat vänta längre på akutsjukvård än män, trots liknande symtom, de får kortare sjukskrivningar trots liknande åkommor och de får inte lika ofta pacemaker, trots samma medicinska behov. Bristande kunskap om kvinnors anatomi, fysiologi och hur kroppen påverkas av sjukdom och av olika behandlingar, leder alltför ofta till onödiga vårdskador. Felbehandlingar, långa väntetider och under- och feldiagnostiseringar innebär att många kvinnor inte kan leva det liv de vill leva eller bidra i arbetslivet och samhället fullt ut.

Fortfarande sker större delen av den medicinska forskningen på män. Orsakerna är flera. Bland annat handlar det om att forskning på sjukdomar som främst drabbar kvinnor har låg status och att forskningen lider brist på medel. Men det handlar också om att många sjukdomar som drabbar kvinnor inte varit registrerade som en officiell diagnos. Exempelvis var bara de svåraste bristningsskadorna vid förlossning registrerade som diagnos fram till alldeles nyligen. Sedan 2019 bedrivs på Karolinska universitetssjukhuset studier på det kvinnliga underlivets normala anatomi. Det faktum att studien inte bara är först i Sverige – utan i världen – är ett tydligt exempel på hur eftersatt forskningen fortfarande är på sjukdomar som främst drabbar kvinnor. Vad förlossningsskador likt levatorskador och andra tillstånd som endometrios, vestibulit och PMDS har gemensamt är att de är exempel på sjukdomstillstånd som drabbar kvinnor och där mörkertalet av hur många som drabbas är stort. Det eftersatta kunskapsläget där de bakomliggande orsakerna fortfarande, i många fall, är okända hindrar utvecklingen av effektiva metoder. Okunskapen innebär att många lider i det fördolda när de inte ges den vård de har rätt till.

Mot denna bakgrund anser Centerpartiet att det behövs kraftfulla insatser för att stärka kunskapsläget om sjukdomstillstånd som drabbar kvinnor och på så sätt stärka förutsättningarna för jämställd vård och omsorg. Vi föreslår därför att regeringen ser över möjligheten att inrätta ett nationellt forskningsprogram på tio år i syfte att förbättra kunskapsläget om sjukdomstillstånd som drabbar kvinnor och stärka förutsättningarna för jämställd vård och omsorg. Forskning och mer kunskap är helt nödvändigt på längre sikt, men vi behöver också genomföra åtgärder som påverkar den vård som kvinnor får idag. I den nationella styrningen av vården är kunskapsstyrning, som drivs av SKR, i partnerskap med myndigheter, ett viktigt verktyg. Målet är att utveckla, sprida och använda bästa möjliga kunskap inom hela hälso- och sjukvårdssektorn, från minsta vårdcentral till största universitetssjukhus. Inom kunskapsstyrningen finns 26 så kallade nationella programområden (NPO), varav ett handlar om kvinnosjukdomar och förlossning (gynekologi och obstetrik). Det är bra och nödvändigt att programmet finns, men kvinnors hälsa är ett mycket bredare och mer komplext område än bara hälso- och sjukvård för reproduktion. Centerpartiet vill därför att regeringen ser över möjligheten att införa ett genusmedicinskt uppdrag i grunduppdraget i alla nationella programområden. Ett av Sveriges sex jämställdhetspolitiska mål är en jämställd hälsa. Trots detta visar utvärderingar att insatserna för kvinnors hälsa inte täcker hela problembilden. Redan 2014 rekommenderade Myndigheten för vård- och omsorgsanalys att det bör utvecklas en nationell modell för att mäta och följa upp ojämlik vård samt utvärdera effekter av metoder som prövas för ökad jämlikhet. Myndigheten har tidigare haft i uppdrag att följa upp satsningar på kvinnors hälsa, men vissa tillfälliga insatser är inte tillräckligt. För att se till att myndigheten kan bygga upp kompetens och kunskap som kan göra

verklig skillnad anser Centerpartiet att den bör en få ett permanent monitorerings- och analysuppdrag som rapporteras årligen.

Svårigheter att få hjälp för olika sjukdomar och tillstånd som drabbar kvinnor gäller för kvinnor i alla åldrar. Många kvinnor lider av problem kopplat till klimakteriet, men kan också ha svåra besvär från exempelvis tidigare förlossningar. Genom cellprovtagningarna nås nästan alla kvinnor mellan 23 och 64 år regelbundet av mödravården. Centerpartiet föreslår att regeringen ser över möjligheten att cellprovtagningen kompletteras med ett frivilligt hälsosamtal hos barnmorska. Läs mer om Centerpartiets förslag för en jämställd och jämlik vård i motionen ”En utvecklad sjukvård i hela landet”.

Moms på mensskydd

De flesta flickor får sin menstruation vid 12–14 års ålder. Trots att menstruation är helt naturligt så finns det fortsatt många tabun kring menstruation, världen över. En förutsättning för att flickor och kvinnor ska kunna vara delaktiga i samhällslivet är att ha fungerande mensskydd.

EU:s medlemsstater beslutade 2016 att medlemsländerna får sänka mervärdes-skatten, momsen, på tamponger och bindor till noll procent. Det är flera medlemsländer som därefter har sänkt momsen. Trots att Sverige klassificeras som det mest jämställda landet i världen har vi fortsatt den högsta momssatsen på mensskydd. Mensskydd är nödvändiga produkter för flickor och kvinnor. Ändå ligger momsen för mensskydd i Sverige på 25 procent. Centerpartiet menar att det inte ska vara en socioekonomisk fråga huruvida tjejer och kvinnor känner sig trygga att röra sig i samhället eller fungera i sin vardag: i skola, på arbetet eller socialt, oavsett ålder. Flickor och kvinnor ska inte hindras att delta i samhällslivet på grund av sin menstruation. Därför vill vi se över möjligheten att införa lägre mossa på mensskydd.

Ett jämställt försvar

Försvarsmaktens mål är att 2025 ska 30 procent av de värnpliktiga vara kvinnor, men det är långt ifrån att uppnås för Försvarsmakten som helhet. Inte heller målsättningen om 20 procent kvinnliga värnpliktiga år 2020 uppnåddes för Försvarsmakten som helhet, även om det är stor skillnad mellan förbanden. Sammantaget var 17 procent av de värnpliktiga kvinnor 2020. De senaste tre åren har i snitt ökningstakten varit 1 procent om året vilket gör att målet om 30 % 2025 tycks långt borta. Mer måste göras för att nå målet för Försvarsmakten som helhet.

Vi har tagit del av slutsatserna från två stycken undersökningar, dels Försvarsmaktens egen medarbetarundersökning FM Vind, dels Officersförbundets egen medlemsundersökning. Andelen som anger sig varit utsatt för ovälkommet beteende har ökat från 6,6 % till 7,1 % mellan 2019 och 2020. Flest anger att arbetskamrater/kollegor på förbandet utsätter dem för ovälkommet beteende. En klar ökning mellan 2019 och 2020. Det vanligast förekommande uttrycket för ovälkommet beteende är subtila, upprepade handlingar som får individen att känna sig nedvärderad eller förminskad. Andelen som upplever att de är utsatta för diskriminering och kränkande särbehandling är på samma nivå 2020 som 2019, 32 %. Det är framför allt sexuella trakasserier som ökar procentuellt sett (från 5 % 2019 till 8 % 2020). Man ser också en ökning av de som anger sexuella trakasserier/övergrepp som något de själva upplevt sig utsatta för. Sexuella

trakasserier – i följande bakgrundskategorier har en ökning från 2019 skett med minst sex procentenheter: Kvinnor, under 25 år, alla militära kategorier, anställningstid mellan 5 och 15 år. I Officersförbundets undersökning anger 17 % att de blivit utsatta för ovälkommet beteende, 15 % att de blivit utsatta för diskriminering och 1 % att de blivit utsatta för sexuella trakasserier.

För att adressera de utmaningar som finns på jämställdhetsområdet, för att minska risken för ovälkommet beteende och för att män och kvinnor ska kunna göra karriär på lika villkor har Centerpartiet ett antal förslag till åtgärder, framtagna efter intervjuer med ett antal nuvarande och tidigare anställda inom Försvarsmakten, unga och äldre, kvinnor och män, soldater, officerare och civilanställda. Förslagen kommer i mångt och mycket från personerna själva. Det handlar bland annat om att sätta ett högt, långsiktigt mål för antalet kvinnliga värnpliktiga till 40 % år 2030 och intensifiera arbetet med aktiva åtgärder för att nå dit och att lära av länder som kommit längre än oss, exempelvis Norge. Det är också viktigt att ge förbanden större möjligheter att till Plikt- och provningsverket önska jämställda grupper och att få personer från ett underrepresenterat kön på vissa befattningar som ett sätt att få optimalt fungerande grupper utifrån förbandens egna behov och bedömningar.

Varje förband bör ha en medinflytandeofficer med lång erfarenhet av praktiskt ledarskap och närhet till verksamheten som kan bli länken mellan de värnpliktiga och förbandschefen. Medinflytande står på två ben, det formella och det informella där förtroende byggs mellan människor.

Oönskade närmanden och olämpligt beteende kan finnas inom alla organisationer. Detta är alltid allvarligt och för att motverka detta inom försvaret vill Centerpartiet att det inrättas oberoende visselblåsarfunktioner inom alla förband och garnisoner och ett neutralt och oberoende utredningsstöd som ska användas om någon anmäler inincidenter till den. Det är viktigt att den som anmäler inte känner att HR går arbetsgivarens ärenden.

Centerpartiet vill också se att det skapas en obligatorisk och standardiserad utbildning om jämställdhet, värdegrund och medinflytande som alla förband återkommande ska genomföra. Det ska inte vara upp till eldsjälarna att se till att dessa blir av, utan det måste ske mer systematiskt och alla förband måste ha en person som ska kunna genomföra dessa utbildningar. Den värdegrundsutbildning och de värdegrundssamtal som sker under värnplikten behöver genomföras regelbundet under hela utbildningen, inte bara under de inledande veckorna när de värnpliktiga inte känner varandra än.

Det är vidare viktigt att förbandens arbete och organisation för jämställdhet och medinflytande tas upp och bedöms vid alla träffar mellan försvarsmaktsledning och förbandsledning och att det utvecklas vad som är meriterande i karriärvägen inom Försvarsmakten. Den som haft en organisation för likabehandling och jämställdhet, har lyft, tagit tag i och kommit till rätta med sådana problem som uppstår vid förbanden bör gynnas för det vid kommande anställningar. Det ska till exempel vara viktigare än att en person tjänstgjort utomlands.

Centerpartiet vill också att det säkerställs att kvinnliga soldater kan genomföra övning och strid med utrustning och skydd som inte hämmar deras rörelser och begränsar deras eller gruppens förmåga att strida och som inte gör ont. Det handlar i grund och botten om överlevnad, om att kvinnor utsätts för större risker än män när utrustningen inte passar.

Jämställdhet inom räddningstjänsten

Idag är en stor majoritet av brandmännen fortfarande män. Endast 5,5 procent av brandmännen är idag kvinnor. Men också här har kommunerna kommit olika långt runt om i landet. Många traditionella föreställningar om vad det innebär att vara brandman lever kvar. Den föreställningen kan ha lett till att färre kvinnor sökt sig till att bli brandmän, på hel- eller deltid. Det finns räddningstjänster som genom enkla knep har lyckats bredda rekryteringsbasen och därmed också minskat antalet vakanser i deltidsstyrkorna. Det handlar om att se över kraven inom olika områden. Exempelvis om man måste ha C-körkort eller kan köpa in mindre fordon där det räcker med B-körkort (finns exempel på räddningstjänster som gjort just detta med goda resultat). Men det handlar också om att anpassa stationernas utformning för att passa både tjejer och killar, exempelvis genom separata omklädningsrum.

Att hela landet har en väl fungerande räddningstjänst blir viktigt inte minst då vi utvecklar ett nytt civilt försvar då räddningstjänsten i kommunerna kommer ha en viktig roll i detta arbete. Då går det inte att bortse från den rekryteringsbas som halva befolkningen utgör.

Ett jämställt Norden

Norden som helhet, och de nordiska länderna vart för sig, har på flera områden länge varit drivande i jämställdhetsfrågor. Sedan mer än 40 år arbetar de nordiska länderna tillsammans för att öka jämställdheten på alla områden i samhället. Detta är dock inget skäl att luta sig tillbaka eller tro att arbetet är klart. Tvärtom.

Jämställdhet mellan könen är en av grunderna till att den nordiska modellen blivit så framgångsrik, och till att Norden på många sätt står sig starkt i internationella jämförelser. Det arbete som bedrivits och de erfarenheter vi gemensamt har är något vi kan, bör och ska dela med oss av till andra länder och samarbetsorganisationer. Så kan Norden bidra till jämställdhet inte bara i vår region utan också i andra delar av världen. Till stöd för detta finns exempelvis samnordisk statistik som kan användas och förklara våra erfarenheter och den utveckling i jämställdhetsfrågorna som Norden genomgått. Att mäta och förklara jämställdhetspolitikens effekter och resultat är viktigt och ett arbete som bör fortsätta.

Samtidigt ser vi hur den gränshindersproblematik som tagits upp i den här motionen också drabbar jämställdheten. Medan verksamheter i mansdominerade yrken ges undantag försvåras arbetspendling för kvinnodominerade yrken. Detta är allvarligt och behöver belysas.

I gränsregioner, exempelvis mellan Sverige och Norge, föreligger behov av akututryckningar med ambulans eller helikopter över landsgränserna. Det så kallade medikolegala gränshindret innebär att norsk ambulanspersonal i helikoptrar och vägambulanser avkrävs svensk yrkeslegitimation om de ska kunna utföra akuta vårduppdrag på svenskt territorium. Helikopterförarna är få och lyckas söka legitimation, men processen beskrivs som mycket tidskrävande och administrativt betungande. Norska ambulansförare utgör en mycket större yrkesgrupp där processen för en svensk yrkeslegitimation är ännu mer oöverstiglig. Ansvarig svensk myndighet i detta fall är Socialstyrelsen. Ett annat exempel på där det gränsöverskridande samarbetet kan stärkas för att öka kvaliteten och tryggheten är inom mödravården. Även inom andra välfärdssektorer finns exempel på gränshinder som borde kunna avväjas. Bland annat barn som

hindrats från skolgång i grannlandet, även när det gäller unika spetsutbildningar som annars inte varit tillgängliga. Större hänsyn bör tas till de särskilda förutsättningar som gäller i gränsregioner.

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har en central roll i att leda jämställdhetsarbetet och synliggöra ojämställda strukturer i vårt samhälle. Det är därför av vikt att myndighetens uppdrag är tydligt formulerat och avgränsat, och får förutsättningar för att kunna bedriva ett aktivt arbete för att samhället i stort ska nå de jämställdhetspolitiska målen.

Sverige har under lång tid genomfört flera reformer som stärkt kvinnors ekonomiska egenmakt, men den ekonomiska jämställdheten har stagnerat den senaste tiden där utrikesfödda kvinnor drar det kortaste strået, enligt delredovisningen från Kommissionen för jämställda livsinkomster. Rapporten visar också att myndigheterna inte redovisar könsuppdelad statistik i den grad de ska och att analyser därmed uteblir. Det är viktigt att myndigheterna själva driver sitt eget jämställdhetsarbete utifrån de uppdrag de har. Men det kan finnas ett behov av att den ekonomiska jämställdheten följs upp än mer noggrant. Centerpartiet vill därför att regeringen ser över möjligheten att uppdra åt Jämställdhetsmyndigheten att årligen följa upp och analysera målet om ekonomisk jämställdhet.

Centerpartiet vill särskilt poängtera vikten av Jämställdhetsmyndighetens nationella uppdrag rörande prostitution och människohandel. Människohandel och prostitution är en av de värsta formerna av mäns våld mot kvinnor. Som nationellt samordningsansvarig har Jämställdhetsmyndigheten möjlighet att driva på samverkan inom arbetet mot prostitution och människohandel, där regionkoordinatorerna har en nyckelroll i det förebyggande arbetet. Den svenska sexköpslagen är ett starkt verktyg och en förutsättning för det arbetet. Sedan lagen trädde i kraft 1999 har den haft stor betydelse för att förebygga och bekämpa prostitution och har även haft normativ betydelse, då förövaren (ofta mannen) är den som enligt lag begår brottet och den som säljer (ofta kvinnan) är ett offer och därför inte ska betraktas som lagbrytare. Trots att Sverige var det första landet i världen att kriminalisera sexköp behöver lagen fortsatt försvaras och stärkas. Centerpartiet vill därför se ett permanent informationsuppdrag till Jämställdhetsmyndigheten kring sexköpslagen.

Jämställdhetsintegrering och gender budgeting

För att de jämställdhetspolitiska målen ska nås behöver vi arbeta strukturerat med jämställdhetsintegrering, gender budgeting och könsuppdelad statistik. Det innebär att jämställdhet blir en del av det ordinarie arbetet och de kommunala resurserna kommer både kvinnor och män till del. Könsuppdelad statistik förenklar jämställdhetsintegrering och synliggör skillnader i hur beslut, åtgärder och bemötanden faller ut för kvinnor och män. Om vi inte synliggör skillnader, kan vi heller inte åtgärda dem. Jämställdhetsintegrering säkrar att väntetider, resursfördelning, beslut och bemötande utgår från individen, utan att snedvridas av förutbestämda stereotyper, fördomar och okunskap. Gender budgeting handlar om att synliggöra människorna bakom siffrorna i en budget. Det synliggör hur de offentliga resurserna fördelas mellan könen, hur det möter kvinnors och mäns, flickors och pojkers behov och vilka effekter det ger. Budget-

processer inom stat, regioner och kommuner kan lämpligen utformas så att metoder för gender budgeting tillämpas. I årsberättelser och övrig budgetuppföljning i offentlig sektor syns då utfall utifrån gender budgeting. Arbetet med gender budgeting behöver stärkas.

Jämställd utrikes- och biståndspolitik

Som centerpartister vill vi att utrikespolitiken har ett liberalt angreppssätt där friheten från förtryck utgör utgångspunkten. Kvinnor är individer och med individens rättigheter som utgångspunkt kan fokus för en liberal feministisk utrikespolitik med självklarhet ta sig an rätten till utbildning för flickor och pojkar, rätten till sin kropp och sin hälsa inkl. SRHR, rätten till ägande och självbestämmande, och inte minst rätten till inflytande och makt i samhället. Med ett tydligare liberalt perspektiv, med en liberal feministisk utrikespolitik med individens rättigheter som utgångspunkt osynliggörs inte andra minoriteter, hbtqi-personer eller för den delen små pojkar.

En feministisk utrikespolitik likt den som den tidigare regeringen drivit med ett ensidigt fokus på just flickor och kvinnor riskerade att göra just det. Pojkar, exempelvis, är i många länder ytterst utsatta och har samma rätt till exempelvis skolgång, hälsovård, egenmakt, möjlighet till deltagande i arbetslivet och inflytande i samhällslivet som flickor har. Vi tycker att det är viktigt att utveckla och förtydliga utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi och aktivt stötta civilsamhällets aktörer i bredden av sitt uppdrag. Enligt vårt sätt att se det så har förra regeringen haft en tendens att beskriva kvinnor och flickor som offer och inte som aktörer i sin egen kapacitet. Det är så långt från en feministisk politik man kan komma. Kvinnor är individer med egen vilja, inte krockkuddar i en manlig värld.

Med ett tydligare fokus på liberal feminism kommer också frågor kring kvinnors ekonomiska egenmakt högre upp på agendan. På samma sätt som förra regeringen drivit att kvinnor ska vara med vid förhandlingsbordet vid fredsförhandlingar och vid uppbyggnaden efter en konflikt menar vi att det är viktigt att Sverige driver på för att Världsbanken och IMF säkerställer kvinnors meningsfulla deltagande i olika investeringsprogram, infrastrukturprogram, inte minst i återuppbyggnaden av länder efter en konflikt.

I Sverige har så här långt bred konsensus utvecklats om att jämställdhet mellan könen är någonting bra och att Sverige idag inte är helt jämställt. Den nya regeringen har mycket positivt att utgå ifrån, som många partier varit med och drivit fram utvecklingen inom jämställdhetsområdet.

Jämställdhet är såväl ett mål i sig som en förutsättning för att kunna utrota fattigdomen och ofriheten i världen. Antiliberala och traditionella värderingar cementerar i många samhällen patriarkala strukturer där kvinnor och flickor ges ett lägre värde än män och pojkar. Det är vi starkt emot. Kvinnors och flickors rättigheter gäller på livets alla områden. Kvinnors, flickors och hbtqi-personers lika rätt till politiskt inflytande och beslutsfattande, ekonomisk egenmakt, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, frihet från våld och rätt till fred och säkerhet är fundamentalt för Centerpartiet. Samtidigt som jämställdhet är ett fundamentalt mål för Centerpartiet är det också en effektiv strategi för hållbar utveckling

Vi kommer aldrig att kunna lyfta världens fattiga och minska fattigdomen globalt om vi samtidigt inte anlägger ett jämställdhetsperspektiv när vi utvecklar vår politik.

Jämställdhet är därför en strategiskt viktig faktor för utveckling och ett genomgående perspektiv i samtliga ställningstaganden i denna rapport.

Det behövs fler riktiga jobb i världen med anständiga arbetsvillkor. Möjligheterna till ett eget arbete och en egen inkomst är den viktigaste vägen ur fattigdom, inte minst för kvinnor. Centerpartiet vill därför införa en arbetslinje i det internationella utvecklingssamarbetet med särskilt fokus på jobb i den privata sektorn.

Kvinnor och flickor drabbas ofta oproportionerligt av avsaknad av rättvisa. När kvinnors rättsliga skydd saknas eller inte är starkt nog att överkomma ojämlika sociala eller traditionella normer leder det till förtryck. Kvinnor drabbas av begränsad politisk representation, hindras att äga mark och driva företag, saknar rätt till utbildning och hälsa och drabbas ytterst av diskriminering och fysiskt våld. Ett inte obetydligt problem är informella rättssystem och hederskultur som gör att främst kvinnor, men också män, inte har tillgång till formell rättsskipning. Istället är de som individer utlämnade till gruppens sociala normer och hederskulturens förtryckande strukturer. Genom att anlägga ett jämställdhetsperspektiv i vårt stöd till reformering av formella rättsstrukturer kan vi bidra till att säkerställa att kvinnors och flickors rättigheter också ger resultat för att uppnå bättre hälsa, bättre resultat i barns utbildning, bättre tillgång till egendom och förbättrad ekonomi för familjer och ytterst ökad ekonomisk tillväxt och säkerhet för samhällen och stater.

Jämställd migration och integration

Vi anser också att uppskjuten invandrarprövning även fortsättningsvis ska vara utgångspunkten om en person kommer till Sverige från ett tredje land för att leva med en partner som man inte tidigare haft en relation med. Huvudregeln är, i likhet med andra tillståndsgrunder, att ett sådant uppehållstillstånd är tillfälligt och att uppehållstillståndet kan förlängas i det fall förhållandet består. Att uppehållstillståndet är knutet till anknytningspersonen i Sverige är en nödvändighet och en förutsättning för att uppehållstillstånd ska beviljas. Det kan dock leda till en beroendesituation. Centerpartiet anser därför att man bör se över om den lag som ger en anknytningsperson möjlighet att stanna kvar i Sverige om förhållandet upphört på grund av att man utsatts för våld eller andra allvarliga kränkningar, är ändamålsenlig. I vissa fall är risken större att en anknytningsperson kommer att utnyttjas. Det kan till exempel handla om fall där referenspersonen i Sverige tidigare utsatt en partner för våld eller andra övergrepp. Vi vill därför att man också ser över om ytterligare åtgärder kan vidtas för att förhindra att den anhöriga utnyttjas i de fall man på förhand bedömer att det finns en stor risk. Till exempel genom att informera anknytningspersonen om referenspersonens tidigare brott.

Mer än 80 miljoner människor befinner sig på flykt runt om i världen. De allra flesta söker skydd i närområdena, men en del söker skydd i Europa. Asylrätten bygger på att den som vill söka asyl måste ta sig till det land man vill söka skydd i. Detta i kombination med de överenskommelser och avtal som EU sluter med tredjeländer för att stoppa migranter och flyktingar att komma till Europa sätter många i en mycket svår situation. Centerpartiet anser därför att det är viktigt att människor kan få skydd genom säkra och lagliga vägar. Vidarebosättning genom kvotflyktingssystemet är ett säkert sätt för människor med störst behov av skydd, inte minst kvinnor och barn, att få skydd. Därför bör antalet kvotflyktingar öka.

Jämställt klimat- och miljöarbete

Vi lever idag i en allt mer globaliserad värld där en allt större andel av de produkter vi köper och förbrukar – som enskilda konsumenter såväl som samhälle – utgör delar av en global produktkedja. Allt mer samhällsvetenskaplig forskning pekar på att klimatförändringarna drabbar kvinnor och socialt utsatta grupper i de allra fattigaste länderna hårdast, men denna sanning gäller även ohållbara, globala materialflöden. I de länder där människor i hög grad är beroende av naturresurser för sin försörjningsförmåga har klimatförändringarna som störst negativ effekt. I många fall har klimatförändringarnas följder större negativa effekter på kvinnor än män. Därtill leder ojämlikt deltagande i beslutsprocesser till att kvinnor inte kan vara med och bestämma om de aspekter som har stor påverkan på deras liv. Centerpartiet ser kvinnors roll som otroligt viktig i kampen mot klimatförändringarna. Vi vill därför stärka kvinnligt entreprenörskap och äganderätt, samtidigt som vi vill se jämlikt deltagande i beslutsprocesser. Arbetet mot klimatförändringarna, såväl nationellt som internationellt, ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Sverige behöver därtill fokusera utvecklingsbiståndet för att bidra till en mer hållbar utveckling globalt. Centerpartiet vill satsa mer på ett globalt klimatarbete genom att främja tillgången till förnybar energi och energieffektivisering med utgångspunkt i fattiga människors rätt till utveckling och frihet och med kvinnor och flickor i särskilt fokus. Svensk miljöteknik liksom våra värderingar för hållbarhet, jämlikhet och offentliga institutioner utgör en god grund för att bidra till hållbara och jämlika globala lösningar.

I många utvecklingsländer i det globala syd står kvinnor och andra marginaliserade grupper – som till exempel ursprungsbefolkningar, etniska minoriteter och kastlösa – för en stor del av primärproduktionen av de varor vi konsumerar inom EU och i Sverige. Det är ofta dessa grupper som utgör arbetskraften i textilfabrikerna, som arbetar på bomullsfälten och som bryter mineraler för hand i dagbrotten. I de stora megastäderna i Afrika, Asien och Sydamerika är det allt som oftast fattiga kvinnor och barn som arbetar på soptipporna som finns i anslutning till de utbredda och ständigt växande kåkstäderna. Inte sällan sker detta arbete inom den informella ekonomin där avsaknaden av drägliga arbetsvillkor och ett grundläggande socialt skyddsnät är stor.

För Centerpartiet är det viktigt att dessa aspekter av vår förbrukning av varor också uppmärksammas, på samma sätt som medvetenheten kring vårt ekologiska fotavtryck har höjts på senare år. Social hållbarhet och jämställdhet mellan män och kvinnor behöver genomsyra miljöpolitiken, både på hemmaplan och internationellt. Det är vår mening att globaliseringen och internationell handel bidrar till utveckling och ökat välstånd både i västvärlden och i det globala syd – det är inte genom mindre handel och utebliven ekonomisk tillväxt som vi har möjlighet att förbättra människors levnadsstandard. Istället vill vi se att näringslivet och offentlig sektor i Sverige och inom EU tar ett större ansvar för att säkerställa socialt hållbara produktionskedjor och materialflöden. Inom ramen för Sveriges utvecklingspolitik finns det också utrymme att i högre utsträckning fokusera på mänskliga rättigheter och jämställdhet mellan män och kvinnor. Vi har även ett ansvar som enskilda konsumenter att informera oss själva om våra produkters hållbarhet ur ett socialt perspektiv, och medvetandehöjande initiativ bör främjas. Slutligen kan åtgärder som stärker jämställdhet samt ökad social hållbarhet och hänsyn också främjas mer inom offentlig upphandling där det är tillämpligt. Sverige har varit framgångsrikt med att utveckla gröna och cirkulära upphandlingskriterier och vi

vill att Upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att utveckla motsvarande krav och kriterier för högre social hållbarhet och jämställdhet.

Annie Lööf (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Alireza Akhondi (C)

Christofer Bergenblock (C)

Malin Björk (C)

Daniel Bäckström (C)

Jonny Cato (C)

Muharrem Demirok (C)

Catarina Deremar (C)

Ulrika Heie (C)

Martina Johansson (C)

Anders W Jonsson (C)

Mikael Larsson (C)

Stina Larsson (C)

Anna Lasses (C)

Ulrika Liljeberg (C)

Helena Lindahl (C)

Kerstin Lundgren (C)

Rickard Nordin (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Anders Ådahl (C)

Martin Ådahl (C)